

---

*БЯЛА КНИГА
ЗА ОТБРАНАТА И
ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ*

СЪДЪРЖАНИЕ:

1	УВОД.....	3
2	СРЕДА НА СИГУРНОСТ И СТРАТЕГИЧЕСКО ОБКРЪЖЕНИЕ.....	4
3	СТРАТЕГИЧЕСКО ПРЕОСМИСЛЯНЕ НА ОТБРАНАТА.....	5
4	КОНСОЛИДИРАНА ПОЛИТИЧЕСКА ВОЛЯ ЗА РЕАЛНИ РЕФОРМИ.....	7
	Роля, мисии и задачи на въоръжените сили.....	7
	Ниво на политическа амбиция в отбраната.....	8
	Правно осигуряване на резултатите от прегледа.....	9
5	БЪДЕЩО РАЗВИТИЕ НА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ.....	9
	Нов отбранителен мениджмънт.....	9
	Бъдещи способности.....	10
	Промени.....	11
	Структури на въоръжените сили.....	14
	Сухопътни войски.....	14
	Военновъздушни сили.....	16
	Военноморски сили.....	17
	Логистика.....	19
	Командване и управление.....	19
	Комуникационно-информационна поддръжка на системата за командване и управление.....	22
	Военно разузнаване.....	23
	Военна полиция.....	23
	Военно образование и обучение.....	24
	Гражданско-военно сътрудничество.....	25
	Инфраструктура на отбраната.....	25
	Ресурси.....	26
	Човешки ресурси.....	26
	Финансови ресурси.....	28
6	ИНДУСТРИЯ, ТЕХНОЛОГИИ И ОТБРАНА.....	29
7	ПОЛИТИКА НА ПРОЗРАЧНОСТ НА МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА.....	31
8	ГРИЖА ЗА ХОРАТА В ОТБРАНАТА.....	32
	Социално осигуряване и други социални дейности.....	32
	Медицинско осигуряване.....	34
9	НЕПОСРЕДСТВЕНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ЗАДАЧИ.....	35
10	ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	36

1 УВОД

За втори път българската общественост има възможност да разгърне страниците на Бяла книга за отбраната и въоръжените сили.

Първата Бяла книга бе издадена през 2002 г., почти едновременно с първата Военна стратегия на Република България. И Бялата книга и Военната стратегия тогава бяха посветени на военната реформа, на оперативната съвместимост и подготовката за постигане на стратегическата цел - членство в НАТО. От шест години България е член на НАТО и от три години на Европейския съюз. През този период Министерството на отбраната и въоръжените сили изиграха важна роля за установяване на отношения на доверие и сътрудничество със съюзниците и партньорите, за създаване на благоприятни условия за постигане на оперативна съвместимост и за осигуряване на необходимите политически и военно-технически предпоставки за пълноправно членство в НАТО. Тази стратегическа цел беше постигната.

Не можем да не отбележим, обаче, че въпреки огромните усилия, безпрецедентните съкращения и понесените последици от хората в отбраната и въоръжените сили, основни цели, поставени в първата Бяла книга, не бяха постигнати. Разработените планове за организационно изграждане на Българската армия и за нейното модернизиране не бяха съобразени в пълна степен с възможностите на държавата да осигури необходимите ресурси за тяхното практическо реализиране. Много от решенията се вземаха без задълбочен анализ и обосновка, с неосигурени ресурси. Пожелателното стратегическо мислене, съчетано с колеблива политическа воля, недостатъчно добре подготвена професионализация на въоръжените сили и волунтаристични корисни решения за закупуване на различни видове въоръжение са в основата на факта, че градивният процес на развитие на способностите¹ на въоръжените сили в голяма степен не се състоя.

Същевременно, втората половина на миналата година и настоящата 2010 г. се оказаха най-силно повлияни от глобалната финансова и икономическа криза. Естествено този факт не можеше да не се отрази на състоянието на отбраната и въоръжените сили. Натрупаните огромни задължения на Министерството на отбраната към чуждестранни и български фирми за произведено и/или доставено въоръжение, техника и услуги, съчетани с практиката на системно нарушаване на принципите на добро и прозрачно управление, пренебрегването на установените механизми на планиране и допускането на сериозни нарушения на бюджетната дисциплина в предходните години, както и с първоначалното безпрецедентно намаляване на относителния дял на ресурсите за отбрана в брутният вътрешен продукт, поставиха Министерството на отбраната и въоръжените сили в изключително затруднено положение.

Едновременно с казаното по-горе, оценките и изводите за рискове и заплахи, засягащи България показват, че военният фактор запазва значението си. Военностратегическата среда ще продължи да се развива и ще бъде повлияна от трудно предвидими и динамични политически, социални, технологични и военни процеси. Конфликтите ще бъдат по-сложни, непредсказуеми и по-трудни за управление. Необходим е преглед и развитие на политиката, организацията, оперативните концепции и преди всичко на способностите на въоръжените сили и на тяхната командна структура.

Всичко това изисква нови, адекватни на състоянието на стратегическата среда и на прогнозите за нейното развитие в средносрочен план управленски решения в областта на отбранителната политика на българското правителство. Намирането на тези решения

---

¹ **Способност** е възможността за изпълнение на действие/действия за постигане на определена цел/цели или желан краен резултат, при определени условия и в съответствие с приетите стандарти. Военната способност е съвкупност от следните елементи: доктрини и концепции; организационна структура; подготовка; материални средства; личен състав; командване и управление; инфраструктура и оперативна съвместимост. Всеки елемент може да има повече от една способност и всяка способност може да се предоставя от повече от един структурен елемент.

е главната цел и основното съдържание на проведения преглед на структурата на въоръжените сили.

2 СРЕДА НА СИГУРНОСТ И СТРАТЕГИЧЕСКО ОБКРЪЖЕНИЕ

Процесите на глобализация се ускоряват и се усилва тяхното пряко и нееднозначно влияние върху средата на сигурност. Глобализацията има съществено значение и за определяне на ролята и мястото на военния фактор в системата на международната, регионалната и националната сигурност. Съществено влияние в оформянето на глобалната среда на сигурност се явява трансатлантическото сътрудничество между НАТО и Европейския съюз и нарасналата ангажираност на двата съюза за укрепване на партньорството с други държави, в интерес на стабилизирането и нормализирането на обстановката в кризисни и рискови нестабилни райони. Важен фактор за създаването на по-предсказуема международна среда на сигурност е развитието на стратегическите диалози и партньорства.

Ключови за сигурността на Република България са процесите на европейския континент - утвърждаване на сътрудничеството и върховенството на закона, засилване на евроатлантическия диалог, активно сътрудничество в областта на отбраната, вътрешната сигурност и правозащитната дейност, в т. ч. с държави извън Европа. С участие на европейската и евроатлантическата демократична общност се решават важни международни проблеми - следконфликтното възстановяване в кризисните региони, борбата с организираната престъпност, енергийната диверсификация и сигурност, неутрализирането на рисковете за здравето, околната среда и др.

В резултат на положителните процеси в международните отношения, се наблюдава **значително понижена вероятност за мащабен конфликт между държави**. Вероятността от въвличане на Република България, като член на НАТО и Европейския съюз в такъв конфликт е незначителна.

В съвременната среда на сигурност събитията в една част на света бързо намират отражение в друга, което се изразява в бързото разпространение на негативни явления в световната политика и икономика и оказва дестабилизиращо влияние върху развитието на държавите, включително и върху сигурността и отбраната им. Това изисква развитие на способности за реагиране при неочаквани кризисни ситуации. .

Рисковете и заплахите, породили класическите широкомащабни военни конфликти, характерни за 20 век, отстъпиха място на нови по същността си рискове и заплахи. Техните характеристики, начинът им на зараждане, развитие и проява, сериозно затрудняват своевременното им идентифициране и превенция.

Рисковете и заплахите в 21 век се отличават с променлив, често неконвенционален характер. Техни основни носители са нелоялни към международния правов ред държави или страни с разпадаща се държавност и недържавни субекти като екстремистки групи, радикални религиозни общности или племенни обединения, трансгранични криминални и терористични мрежи.

Република България организира отбраната си в този сложен, динамичен и трудно предвидим международен контекст. Негативно влияние върху средата на сигурност за нашата страна оказват отрицателните ефекти от глобализацията, вътрешнодържавните и регионалните конфликти, трансграничният тероризъм, разпространяването на оръжията за масово унищожение и възможностите за достъп до радиоактивни материали, кибернетичните атаки, проблемите на енергийната сигурност, кризисните явления във финансовата и икономическата сфера, демографските, екологичните, климатичните проблеми и опасното разпространение на инфекциозни заболявания.

В регионален план тенденциите в развитието на средата на сигурност са продължаващото стабилизиране, стремежът за европейска и евроатлантическа интеграция на страните от Западните Балкани и разширяването на двустранното и

регионалното сътрудничество. В този контекст се вписват усилията за консолидирането на Косово и развитието на Босна и Херцеговина като единна държава. Положително въздействие оказват и реформите във въоръжените сили в региона, насочени към реорганизирането им по стандартите на Алианса, както и обстоятелството, че нито една от страните не счита съседите си за потенциален противник.

Геостратегическото разположение на Черноморския регион, динамичните и нееднозначни процеси в политическата, икономическата и енергийната сфера, определят неговото значение за сигурността на нашата страна. Рисковете се пораждат преди всичко от наличието на замразени конфликти, действията на терористични структури, изострени етнически и религиозни противоречия, високите нива на организирана престъпност и корупция и от нелегалния трафик на хора, оръжия и наркотици.

Като цяло за Република България съществува относително благоприятна геостратегическа и регионална среда, която позволява успешното водене и реализиране на предсказуема политика в областта на отбраната, в интерес на националната сигурност и на изпълнението на ангажиментите ни към НАТО и Европейския съюз.

Въпреки **отсъствието на непосредствена военна заплаха за нашата територия**, в съответствие с изискванията на Конституцията на Република България и на Вашингтонския договор, страната ни ще продължи да поддържа адекватен на рисковете и заплахите военен потенциал с отчитане на колективните способности на НАТО. Спецификата на международната среда на сигурност предопределя заплахите за националната сигурност да бъдат посрещани извън територията на страната, където се пораждат, преди всичко чрез участието с военни контингенти в международни операции и мисии на ООН, НАТО и Европейския съюз.

3 СТРАТЕГИЧЕСКО ПРЕОСМИСЛЯНЕ НА ОТБРАНАТА

Промените в стратегическата среда на сигурност, новата дефиниция на рисковете и заплахите, натрупаният значителен дисбаланс между планирани способности и отделяни за тяхното създаване и поддържане ресурси, неефективният мениджмънт на отбраната и негативното влияние на световната икономическа и финансова криза върху българската икономика наложиха **преглед на структурата на Въоръжените сили на Република България**. В хода на този процес бяха прегледани ролята и мисиите и актуализирани задачите на въоръжените сили.

Аналогични процеси на стратегическо преосмисляне протичат в НАТО и Европейския съюз и нашите усилия адекватно се вписват в тях. НАТО разработва нова Стратегическа концепция, която ще дефинира неговото съответствие на съвременните предизвикателства. Общата политика за сигурност и отбрана на Европейския съюз с влизането в сила на Лисабонския договор придобива нова динамика.

Необходимостта от преглед се потвърждава и от анализите на досегашните планове за изграждане и развитие на въоръжените сили, както и от практиките и резултатите от тяхното изпълнение:

- От поставените цели е реализирана само тази за съкращаване на числеността на армията, без да са постигнати намеренията тя да бъде по-модерна, по-мобилна и по-боеспособна, оперативно съвместима с армиите от НАТО. Забавено е изпълнението на целите на въоръжените сили², договорени с Алианса;

---

² Целите на въоръжените сили представляват конкретни задачи, които Министерството на отбраната е договорило съвместно със съюзниците ни в НАТО и поело ангажимента да изпълни в съответните срокове и при спазване на договорените критерии. Целите са основен инструмент, с който всяка държава-член на НАТО съгласува и хармонизира степента на развитие, способността и готовността за реално използване на въоръжените сили в рамките на колективната отбрана.

- Приетите параметри на силите и програмите за тяхната модернизация надхвърлят значително икономическите възможности на страната;
- Разходването на бюджета за отбрана е извършвано без необходимата прозрачност и плановост, съчетано с корупционни практики, което е довело до значително изоставане в технологичното модернизиране на Българската армия във важни за оперативната съвместимост направления. Това изоставане натрупва непоносими за бюджета суми за поддържане на необходимите и още повече, за създаване на нови способности.

Прегледът на структурата на въоръжените сили се базира на адекватни политически решения и постоянство на политическата воля, подкрепени с реално налични ресурси и на ясното разбиране, че отлагането на решенията на трудните проблеми и забавянето на реформите, допълнително затруднява създаването на модерни сили и в последствие ще изисква повече ресурси за тях.

Заложените в настоящата Бяла книга политически подходи и принципи, както и дефинираните параметри на отбранителните способности, определят нейната същност като концептуална **Програма за развитие на въоръжените сили**.

Прегледът на структурата на въоръжените сили беше проведен с прилагането на **планиране, базирано на способности**. Прилагането на този подход разглежда съществуващите, необходимите (в това число и недостигащите) способности, но отчита и тези, от които няма повече потребност и позволява формулирането на изисквания за осигуряване на прехода към единен комплект въоръжени сили³, изпълняващи широк диапазон от мисии и задачи. Този подход на планиране е подходящ за съвременната среда на сигурност, където не са ясни конкретните заплахи и прилагането само на военен отговор е рядко приложимо. Съвкупността от потенциалните военни задачи се определя по-скоро от съображения за сигурност, отколкото от съществуващи заплахи.

Националните военни способности бяха структурирани в съответствие с приетите в НАТО основни области: навременна наличност на силите; ефективно разузнаване; ефективно въздействие; развърщане и мобилност; командване, управление и комуникации; логистично осигуряване; оцеляване и защита на силите. При определянето на националните военни способности е отчетено задължителното по силата на чл. 5 от Вашингтонския договор участие на колективни способности на Алианса, предвидени в системата на общото отбранително планиране на НАТО. Днес е утопия да се мисли, че можем сами да защитим националната си територия, без да разчитаме на Съюза, на неговите колективни способности.

Неотделима част от силите на НАТО за колективна отбрана са съгласуваните между Република България и Алианса национални Цели на въоръжените сили.

На базата на формулираните мисии и задачи на въоръжените сили за определяне на необходимите способности са разработени, приоритизирани и утвърдени сценарии за планиране. На тяхна основа бяха разработени концепции на операциите, включващи варианти на действие и изисквания към силите. Поддържането на необходимите способности и приоритизирането на недостига от способности е предмет на непрекъснато съпоставяне с наличните ресурси.

В хода на стратегическото преосмисляне на отбраната стана ясно, че за успешното реализиране на единния комплект сили е необходимо осигуряването на **възможния оптимален баланс между планираните способности за изпълнение на ролята, мисиите и задачите на въоръжените сили и реалните ресурсни възможности на държавата**. На практика това означава осигуряване на относително постоянен дял на бюджета на Министерството на отбраната от брутният вътрешен продукт през следващите четири години, **не по-малък от 1,5%**, а с включването на другите разходи за

³ **Единен комплект въоръжени сили** – Това са въоръжени сили, които са развърнати по единен щат за мирно време и при кризи, подготвят се по единни програми, използват единни оперативни процедури и методики и единни доктрини.

отбрана и разходите за пенсии на военнослужещите – не по-малък от 2% . Прилагането на процеса на планиране, фокусиран върху недостига на специфични способности, ни дава възможност да разрешим по най-добрия начин противоречието между големите изисквания и ограничените ресурси.

4 КОНСОЛИДИРАНА ПОЛИТИЧЕСКА ВОЛЯ ЗА РЕАЛНИ РЕФОРМИ

В национален контекст целите в областта на отбраната, които изпълнителната власт си поставя, са насочени към изграждане на модерна и боеспособна армия, установяване на принципи на прозрачно и отговорно изразходване на средствата за отбрана, въвеждане на ефективно управление на отбраната и намаляване на административната тежест и разходите за администрация.

Политическата воля е насочена към постигане на ново качество на отбраната и нов стандарт и модел на формиране и провеждане на активна отбранителна политика, основаван на принципите за **ефективност, отговорност, прозрачност и отчетност**. Това означава решенията да се взимат с ясното съзнание за продължителността и мащаба на реформите.

Разработваните в момента Стратегия за национална сигурност на Република България и Национална отбранителна стратегия са съществена част от процеса на реформите в сигурността и отбраната. В този смисъл, прегледът на структурата на въоръжените сили, представен в настоящата Бяла книга, е хармонизиран с основните стратегически параметри, заложи в съответните проекти.

Роля, мисии и задачи на въоръжените сили

Като инструмент на политиката, **ролята** на Въоръжените сили е да допринасят за осъществяване на националните интереси, заедно с войските на съюзниците да възпират и да побеждават евентуалните противници, да задържат заплахите далеч от границите на страната и да допринасят за запазване на международния мир и сигурност. Направените в хода на прегледа анализи обосновават запазване на съществуващите роля и мисии на въоръжените сили, но предполагат актуализация на техните задачи. На въоръжените сили се възлагат за изпълнение следните **мисии и задачи**:

Отбрана – обхваща задачите, свързани с гарантирането на националния суверенитет и независимост, защита на териториалната цялост на страната и на страните-членки на НАТО в условията на активиран чл. 5 от Северноатлантическия договор.

Подкрепа на международния мир и сигурност – включва изпълнение на международни и коалиционни ангажменти за участие в операции на НАТО и Европейския съюз в отговор на кризи, предотвратяване на конфликти, за борба с тероризма, участие в мисии на ООН, ОССЕ и други коалиционни формати, дейности по контрол на въоръженията, неразпространение на оръжия за масово унищожение, техните носители и материалите за тяхното производство, международно военно сътрудничество, предоставяне на хуманитарна помощ, укрепване на доверието и сигурността.

Принос към националната сигурност в мирно време – включва поддържане на способности за ранно предупреждение за потенциални рискове и заплахи; дейности по контрола на въздушното и морското пространство; операции по сдържане и неутрализиране на терористични, екстремистки и престъпни групи; защита на стратегически обекти; защита и подпомагане на населението при природни бедствия, аварии и екологични катастрофи; неутрализиране на невзривени боеприпаси; оказване на хуманитарна помощ; съдействие за контрола на миграцията; спасителни и евакуационни дейности; помощ, при необходимост, на други държавни органи, организации и местните власти за предотвратяване и преодоляване на последствията от

терористични атаки, природни бедствия, екологични и индустриални катастрофи и опасно разпространение на инфекциозни заболявания.

Ниво на политическа амбиция в отбраната

Съобразно достигнатите и предвижданите за придобиване способности националното ниво на амбиция за използване на въроржените сили е:

По мисия **Отбрана** – в съответствие с Конституцията на Република България въроржените сили защитават суверинитета и териториалната цялост на страната с всички разполагаеми сили и средства. Тази защита се осъществява при задължително задействане на чл. 5 от Вашингтонския договор и въроржените сили я изпълняват съвместно със сили и средства за колективна отбрана на НАТО, определени в системата на общото планиране на Алианса, като част от тях своевременно са развърнати на българска територия.

При задействане на чл. 5 от Вашингтонския договор и действия на територията на други страни-членки на НАТО въроржените сили осигуряват сухопътни, военноморски и военновъздушни сили от комплекта, предварително определен и договорен в рамките на процеса на отбранително планиране на НАТО. Основният компонент от този комплект е бригадна тактическа група от сухопътните войски на основата на средна механизирана бригада.

По тази мисия въроржените сили осъществяват и наблюдение, контрол и защита на въздушното пространство в рамките на интегрираната система за противовъздушна отбрана на НАТО, в това число и водене на самостоятелен "Air Policing"; наблюдение и защита на морските пространства; поддържане в готовност на системата за ранно предупреждение и управление; поддържане на необходимите национални способности в състояние за функциониране в съюзната система за колективна отбрана.

По мисия **Подкрепа на международния мир и сигурност** - въроржените сили поддържат готовност за участие в многонационални съюзнически и коалиционни операции в отговор на кризи. В количествени параметри този принос се изразява в участие в продължителни операции с ротация едновременно с един усилен батальон (бойна група) или повече на брой малки подразделения и средства от видовете въроржени сили, но в рамките на ресурсния еквивалент на нивото на амбиция (средно около 1000 души). Военноморските сили участват с декларираните сили, в рамките на ресурсния еквивалент за участие на една фрегата, за период от три до шест месеца, в рамките на една година. Военновъздушните сили участват с хеликоптери, без ротация, за период от шест месеца, в рамките на една година и необходимия за това личен състав. За участие в операциите се осигуряват и необходимите логистични и други елементи.

По мисия **Принос към националната сигурност в мирно време** – да подпомагат действията на другите национални институции, като предоставят налични подготвени формирования в рамките на съществуващите способности, съгласно разработените планове.

Нивото на политическата амбиция по всяка мисия се основава на определянето на конкретни съюзнически задължения и изпълнението на други национални задачи, свързани със сигурността на страната и определянето на фиксиран процент от брутният вътрешен продукт за бюджета за отбрана. Балансирането на политическите амбиции в отбраната с ресурсите, които българското общество може да си позволи да задели за тях, е задача с критична важност за въроржените сили.

ПРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРЕГЛЕДА

Усъвършенстването на нормативната уредба, регламентираща отбраната и дейността на въоръжените сили, е част от политическите усилия и воля за реализация на резултатите от прегледа на структурата на силите. Налагат се изменения и допълнения в ЗОВСРБ и в подзаконовите актове по неговото прилагане. Чрез тях ще се създаде необходимата правна уредба, осигуряваща извършването на реорганизация в **командната структура** на въоръжените сили. Промените ще въведат новите моменти във **военно-образователната** система с оглед оптимизиране на дублиращите се структури и с цел постигане на по-голяма ефективност на обучението. Ще се въведат нови механизми, обезпечавачи **кариерното** развитие на военнослужещите.

Предвид необходимостта от детайлна регламентация и конкретизация на правата и задълженията на гражданите и на органите за ръководство на **резерва** на въоръжените сили, обществените отношения свързани с резерва на въоръжените сили, службата в него и на **военния отчет** на гражданите ще бъдат регламентираны с отделен Закон за резерва, като за целта бъдат отменени относимите разпоредби от Закона за отбраната и Въоръжените сили на Република България.

Създаването на нов Закон за **Военната полиция**, с който да се разширят сега предвидените функции и правомощия на служба „Военна полиция“ към министъра на отбраната, цели осъществяване на по-тясното ѝ взаимодействие с органите на националната полиция. Това отново ще наложи отмяната на съответните текстове от Закона за отбраната и Въоръжените сили на Република България. С оглед усъвършенстването на всички елементи от системата на отбраната и въоръжените сили се предвижда да бъде разработен Закон за **Военното разузнаване**.

Масщабът и динамиката на реформата ще изискват промени и в други закони, имащи отношение към отбраната и въоръжените сили – правната уредба, свързана с осъществяването на правомощията на органите за ръководство на отбраната на страната, изпълнението на задачите на въоръжените сили и статусът на военнослужещите се съдържа и в други закони според спецификата на регулираните от тях отношения.

5 БЪДЕЩО РАЗВИТИЕ НА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ

НОВ ОТБРАНИТЕЛЕН МЕНИДЖМЪНТ

Един от водещите приоритети на отбранителната политика е по-нататъшното развитие на интегрирана система за ефективно управление на отбраната при непрекъснат граждански контрол, с потенциал за гъвкавост, планиране и ефективно реагиране. Това изисква **прилагане на съвременен отбранителен мениджмънт, базиран на принципите на доброто управление и планиране, на основа на оперативните способности на силите и вероятните сценарии за тяхното използване**.

Съществено значение имат процесите на преглед на отбранителната политика и формулиране на политически указания, прегледа на отбранителните изисквания, развитието на отбранителните способности, оценката и отчетността за изпълнението и постигнатите резултати.

Важни стъпки за съсредоточаване на ресурсите върху развитието на способности са: пълното интегриране на националното отбранително планиране с отбранителното планиране в НАТО, усъвършенстването на програмното управление на отбранителните ресурси и неотклонно прилагане на програмен и ориентиран към резултатите бюджет .

Същевременно въвеждаме устойчиви механизми за оптимизиране на организацията, персонализиране на отговорността и въвеждане на стандартни, постоянно действащи оперативни процедури във всички сфери на дейност. Стремещт е организацията на

работа в Министерството на отбраната да стане по-ефикасна и ефективна, а реализираните икономии да се реинвестират в изграждане на по-модерни и подготвени въоръжени сили.

За разлика от минали реформи във въоръжените сили, които започваха винаги отдолу и затихваха вървейки нагоре, заложеният принцип сега изисква **тя да започне радикално отгоре, от администрацията на Министерството на отбраната и висшите командни звена**. Няма съвременен аргумент съставът на висшите командни звена заедно с Щаба на отбраната да превишава 2,5 % от войските под тяхно ръководство. Такава е и практиката в армиите на нашите съюзници и партньори в НАТО и Европейския съюз и амбицията на политическото ръководство е това да се спазва. Планира се числеността на администрацията да не надвишава 750 души.

Способностите на системата за командване и управление на въоръжените сили се основават на принципи, гарантиращи нейното успешно функциониране: единоначалие, единство на усилията, строга йерархична организация и ясно формулирано управление. Командните взаимоотношения задължително трябва да водят до постигането на ефективност в действията, да осигуряват изпълнението на задачите, да бъдат пределно ясни и да изключват двусмислие.

На оперативно ниво от общо пет отделни оперативни командвания и щабове ще останат четири, функционално интегрирани в едно оперативно ниво, като трите командвания на видовете въоръжени сили са непосредствено подчинени на съвместното командване на силите.

По този начин изграждаме единна система за командване и управление за мирно време и за кризи, премахваме дублирането на функции и структури чрез възможността за съвместно използване на общите човешки, финансови и материални ресурси и повишаваме ефективността на командването и управлението чрез избягване на нуждата от преподчиняване или преконфигуриране в критичните моменти на планиране и водене на операцията. Нещо повече, по този начин улесняваме и правим икономически по-ефикасна подготовката на щабовете.

БЪДЕЩИ СПОСОБНОСТИ

В хода на прегледа на структурата на въоръжените сили националните военни способности бяха структурирани в "Каталог на способностите за развитие на въоръжените сили на Република България" в съответствие със съюзните изисквания.

На базата на формулираните роли, мисии и задачи на въоръжените сили за определяне на необходимите способности са разработени и утвърдени десет сценария за планиране. Те са приоритизирани чрез „Методика за приоритизиране на способности с дефицит“ в три групи по критерии „вероятност за сбъждане“ и „очакван риск“. На тяхна основа са разработени концепции на операциите, включващи варианти на действие и изисквания към силите.

Утвърдените концепции на операции и съответните изисквания към силите представят цялостната картина от възможни военни действия със съответните изисквания. Концепциите обхващат всички очаквани заплахи и обстоятелства, които са отразени в набора от сценарии. Това дава възможност за дефиниране на способности за постигане на определените цели и установява взаимовръзката им със съответната доктринална база.

Необходимите способности на ВС за изпълнение на възложените им мисии са в пряка зависимост и от условията, при които ще бъдат приложени. Тези условия се отчитат с разработването на профил на сценария. Профилите на сценариите съдържат: основните задачи; условията, при които трябва да се изпълнят задачите и стандартите, които следва да се постигнат. В профилите са дефинирани критично важните задачи за постигане на желания краен резултат на операциите, параметрите на средата, в която се планира провеждането на операцията (физикогеографски, военни и невоенни) и

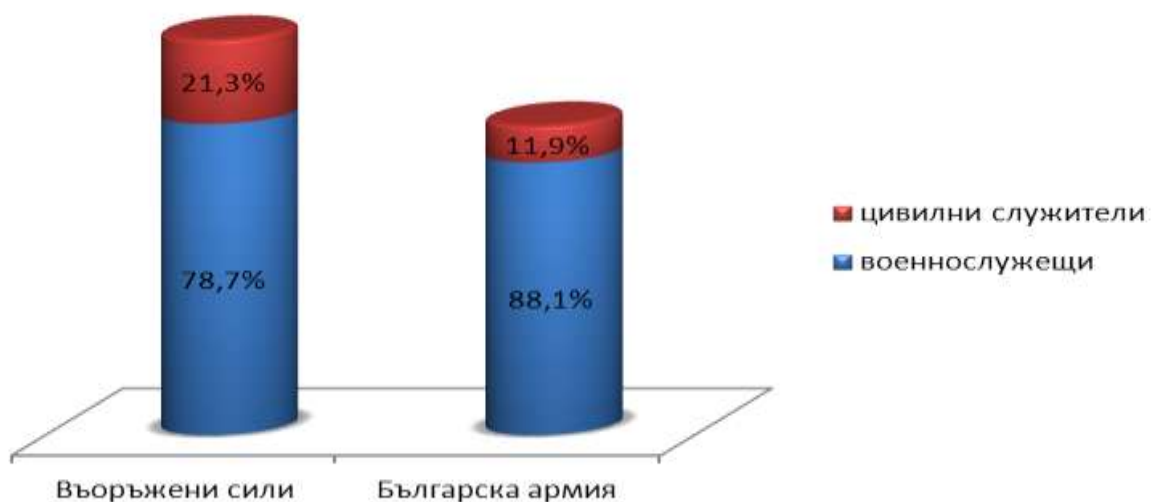
степената на ефективност, която трябва да се постигне при изпълнение на дадена задача, при дадените условия. В допълнение към профилите на сценариите са разработени и профилите от ниво батальон/кораб/дивизион/ескадрила до ниво бригада/база. В хода на процеса са приоритизирани различните способности, включително и тези с дефицит/недостиг, като в резултат е изготвен "Списък на приоритизираните способности".

По време на прегледа се оцени сегашната структура на войските и силите спрямо оперативните разчети и военно-техническите изисквания, определи се структурата на силите (пакет от сили), предназначени да отговорят на определени изискванията на операциите и се дефинира несъответствието между необходимите и съществуващи способности. По този начин окончателно се определиха съществуващите, необходимите, липсващите способности и тези с отпаднала необходимост.

Посочените по-горе анализи от прегледа са в основата на настоящата Бяла книга, която има за цел да представи пред обществеността новата политическа визия за средносрочното бъдеще на отбраната и въоръжените сили. В следствие тези анализи ще се детайлизират в конкретен План за развитие на въоръжените сили, като усилията ще са насочени към съхраняване на наличните необходими способности, изграждане на липсващите и тяхното поддържане и развитие. Същевременно, планът ще предвижда поэтапното освобождаване от способности с отпаднала необходимост. Чрез планираните промени се създават условия за еволюционно развитие на въоръжените сили и систематичното им поддържане и изграждане на нови необходими способности.

ПРОМЕНИ

Съществуващите способности на въоръжените сили понастоящем се реализират със следния личен състав: обща численост на въоръжените сили 44100. От тях военнослужещи на активна служба 34700 или 78,7 % от общата численост, и цивилни служители 9400 души, които съответно съставляват 21,3 %. Българската армия е с численост 34500 души. От тях военнослужещи на активна служба 30400 (88,1%) и цивилни служители 4100 (11,9 %).

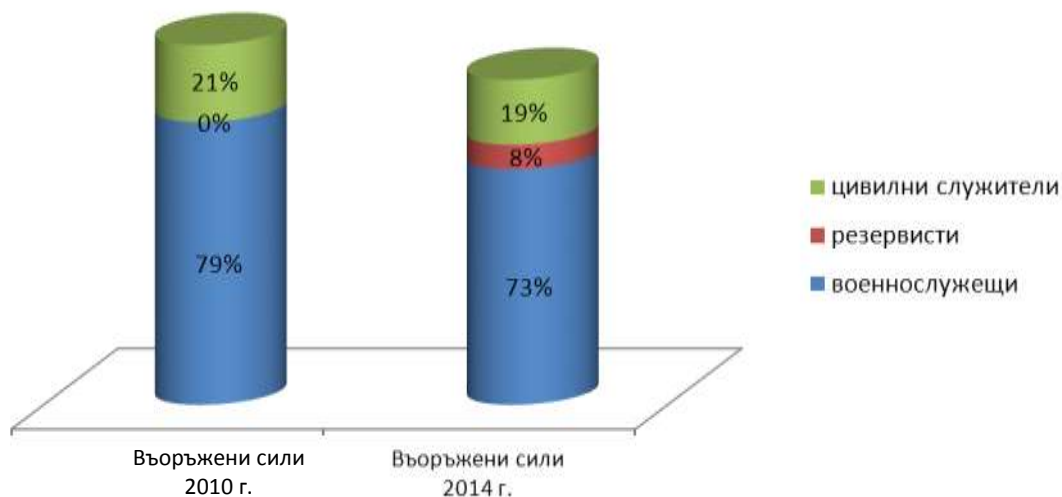

фигура 1: Личен състав по категории към 2010 г.

Предвижда се численият състав на въоръжените сили постепенно до края на 2014 г. да бъде намален общо със 7000 души като военнослужещите на активна служба във въоръжените сили ще бъдат редуцирани с 5700 души, а цивилните служители с 1300 души.

Анализите показват, че за поддържането и развитието на необходимите способности, числеността на въоръжените сили на страната трябва да бъде не по-малка от 37000. От тях военнослужещи на активна служба - 73% и цивилни служители - 19 %. Планирано е привличането на 3000 резервисти, които в кратки срокове могат да бъдат извикани на активна служба в Българската армия.

Сравнение на сегашното с предвижданото след реструктурирането разпределение на личния състав във ВС е показано на фигура 2.

фигура 2: Промяна в количеството личен състав на въоръжените сили по категории

Разпределението на личния състав по структури на въоръжените сили е показано на фигура 3.

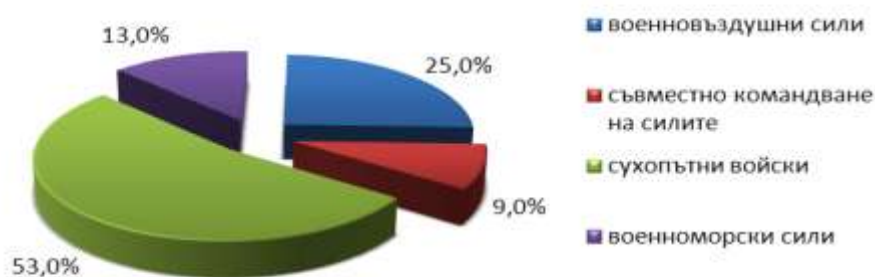
фигура 3: Разпределение на личния състав по структури във въоръжените сили към 2014 г.

Българската армия, като основа на въоръжените сили, е необходимо да бъде не по-малко от 26 000 души – общо военнослужещи на активна служба и цивилни служители. Към тази численост следва да се прибавят и 2700 резервисти. Делът на военнослужещите на активна служба е 82 %, на резервистите – 10 % и на цивилните служители 8 %. С това съотношение ще се подобри ефикасността на изпълнение на задачите при ограничения разполагаем финансов ресурс.

фигура 3: Промяна в разпределението на личния състав от Българската армия по категории към 2014 г.

Планираният личен състав на Българската армия се разпределя в нейните структури, както следва: Съвместно командване на силите с пряко подчинени формирования – 9 %, Сухопътни войски – 53 %, Военновъздушни сили – 25 % и Военноморски сили – 13 %.

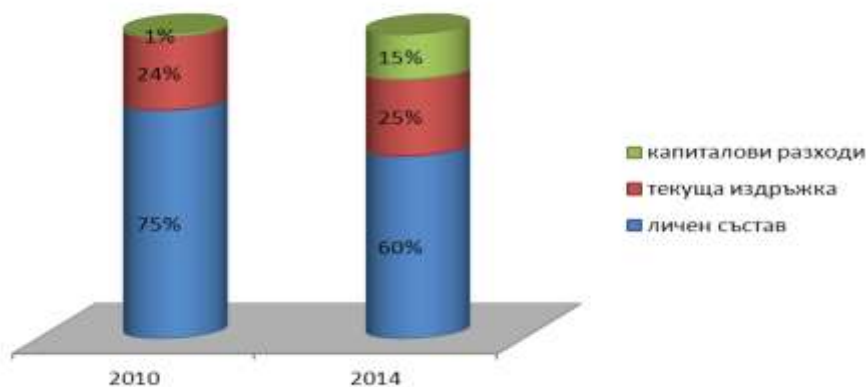

фигура 4: Разпределение на личния състав по структури на Българската армия към 2014 г.

В контекста на модерния мениджмънт на отбраната, изискващ ясно разграничаване на отделните нива на управление, част от досегашните структури на Българската армия, като стационарна комуникационно-информационна система, военните окръжия, комендантството на МО, оперативния архив, военно-географската служба и други са добавени към комплекта от способности, осигуряващи дейността на стратегическото ниво на управление.

Прегледът дефинира извършването на структурни промени в състава на въоръжените сили, които ще доведат до изпълнение на посочените по-горе параметри на числеността и постигане на баланс между способности и необходимите ресурси. Стремещт е към края на периода да се приведат разходите за издръжка на личен състав, за текуща издръжка и капиталови разходи в **съотношение 60:25:15**.

Това съотношение е максимално близко до добрите практики в мениджмънта на отбраната при много от нашите съюзници и ще позволи оптимална издръжка на личния състав, водене на ефективна подготовка и осигуряване на модернизацията на въоръжените сили.

фигура 5: промяна в съотношението на типовете разходи

СТРУКТУРИ НА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ

Сухопътни войски

Сухопътните войски имат съществен принос при изпълнение на всяка от трите мисии на въоръжените сили. Те участват в отбраната на страната в системата на колективната отбрана, участват в колективни отбранителни действия извън територията на страната и в съвместни операции за борба с тероризма.

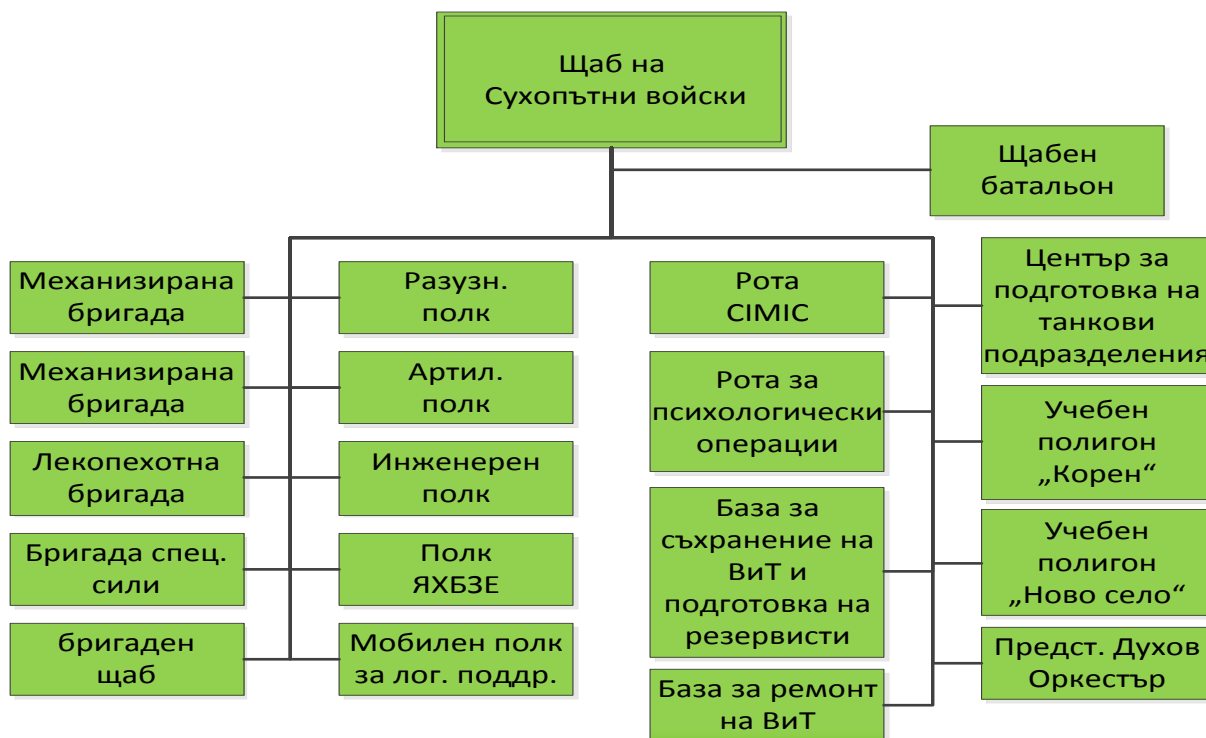
В подкрепа на международния мир и сигурност участват в международни операции в отговор на кризи извън територията на страната и за гарантиране на мира и сигурността, както и в контрола над въоръженията и неразпространението на оръжия за масово унищожение и прилагане на мерки за укрепване на доверието и сигурността.

Приносът им към националната сигурност в мирно време се заключава в защитата на критична инфраструктура; в борбата с организираната престъпност и трафика на наркотици, хора и оръжия; оказване на помощ на държавната и местната власт по подготовка, поддръжка и защита на населението, националното стопанство и територията на страната за реагиране при кризи с невоенен характер и преодоляване на последствията от тях.

Сухопътните войски към 2010 г. по функционален признак включват в състава си сили за развързване и сили за поддръжка, като и двете групи сили притежават елементи с висока и с ниска степен на готовност за действие.

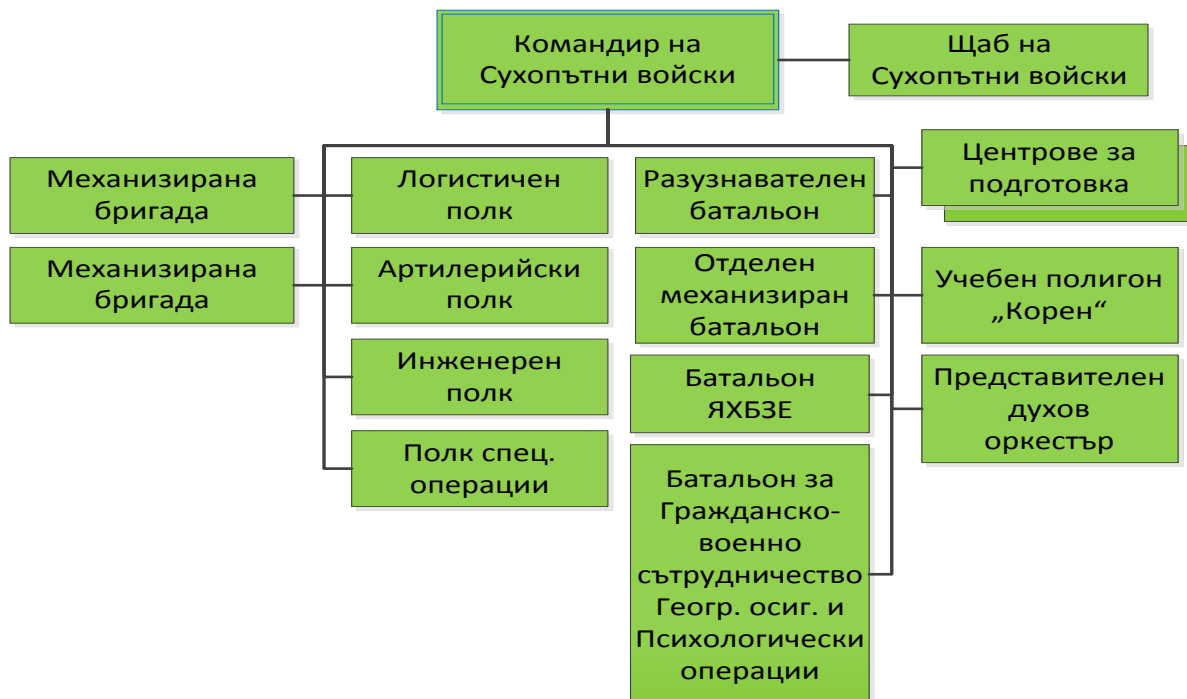
Сухопътните войски към 2010 г. се състоят от щаб, бригади за бойно използване от различен тип, бригаден щаб, полкове и подразделения за бойна поддръжка, логистично осигуряване и формирования за осигуряване на обучението.

Анализите и изводите, които бяха направени по отношение на ролята и мястото на Сухопътните войски през следващите 10-15 години, наложиха следната визия за тяхното развитие: като основен вид въоръжени сили на Българската армия те следва да окомплектоват, оборудват, подготвят и поддържат сухопътни формирования, способни за развързване и участие в широк спектър от операции на Алианса, както на територията на страната, така и извън нея. За изпълнение на задачите, стоящи пред Сухопътните войски, те трябва да изградят необходимите способности за постигане на заявеното ниво на амбиции.

фигура 6: Структура на Сухопътни войски към 2010 г.

От направените допускания относно възможността за участието на Сухопътни войски в изпълнението на един или едновременно на няколко от планиращите сценарии, е определена минимално необходимата организационна структура от командир и щаб, две бригади, четири полка, два центъра за подготовка на специалисти, четири самостоятелни батальона и учебен полигон.

фигура 7: Структура на Сухопътни войски към 2014 г.

С реализирането на плановете за реорганизация и модернизация Сухопътните войски ще притежават по-гъвкава структура и реално необходимите способности за участието им в съвременните операции. Едно от главните предизвикателства ще бъде модернизацията и превъоръжаването на формированията със съвременни образци въоръжение и бойна техника.

Военновъздушни сили

Военновъздушните сили гарантират въздушния суверенитет на Република България, като осъществяват наблюдение, охрана и отбрана на нейното въздушно пространство. Те изпълняват и задачи в системата за колективна отбрана на НАТО.

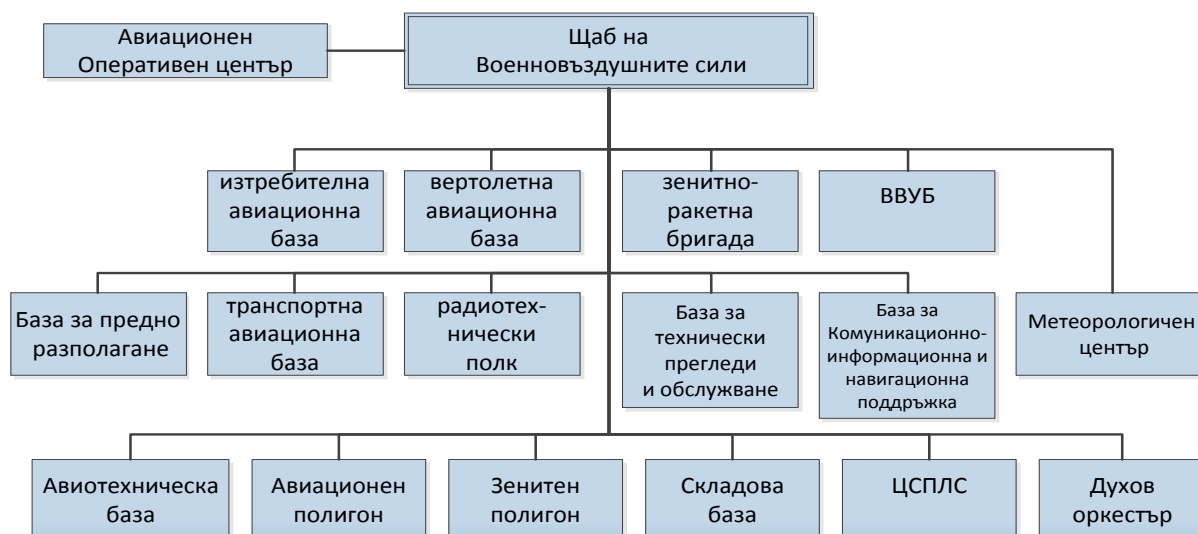
Военновъздушните сили се поддържат в състояние на постоянна готовност, водят подготовка и участват в провеждането на операции, осъществяват контрол за спазване на режима на въздухоплаването и осигуряват неприкосновеността на въздушното пространство на страната в интегрираната система за противовъздушна отбрана на НАТО.

Военновъздушните сили участват и в мироопазващи (мироналагащи) операции извън територията на страната.

Военновъздушните сили изпълняват задачи по защита на критична инфраструктура; оказване на помощ на държавната и местната власт по подготовка, поддръжка и защита на населението, националното стопанство и територията на страната за реагиране при кризи с невоенен характер и преодоляване на последствията от тях.

В организационно отношение Военновъздушните сили включват съединения, части и подразделения на родовете войски - авиация, зенитно-ракетни войски, радиотехнически войски и сили за комуникационна, информационна и навигационна поддръжка и логистика.

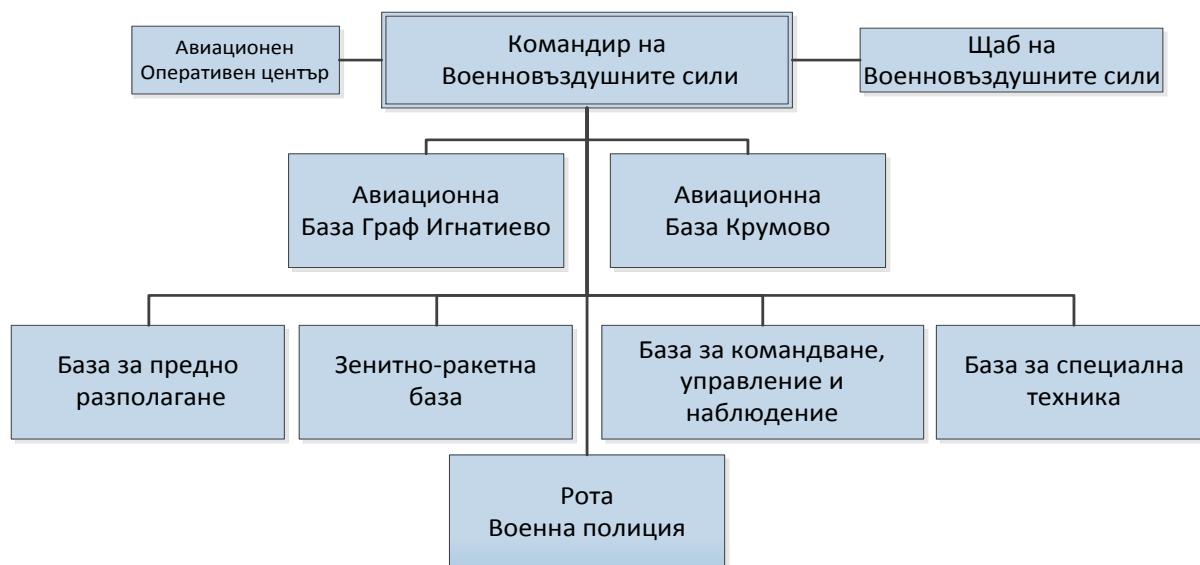
Организационната структура на Военновъздушните сили към 2010 г. включва щаб, авиационен оперативен център, изстребителна авиационна база, вертолетна авиационна база, зенитно-ракетна бригада, ВВУБ "Георги Бенковски", база за предно разполагане, транспортна авиационна база, радиотехнически полк, база за технически прегледи и обслужване, база за комуникационно-информационна и навигационна поддръжка, метеорологичен център, авиотехническа база, авиационен полигон, зенитен полигон, складова база, център за специализирана подготовка на летателния състав и представителен духов оркестър.

фигура 8: Структура на Военновъздушните сили към 2010 г.

След прегледа на структурата на въоръжените сили Военновъздушните сили ще включват командир и щаб, две авиационни бази, база за предно разполагане, зенитно-ракетна база, база за командване, управление и наблюдение, база за специална техника и рота военна полиция.

фигура 9: Структура на Военновъздушните сили към 2014 г.

Предвиждат се различни проекти за превъоръжаване и модернизация, които ще осигурят подмяната на остарели и създаването на нови способности за Военновъздушните сили.

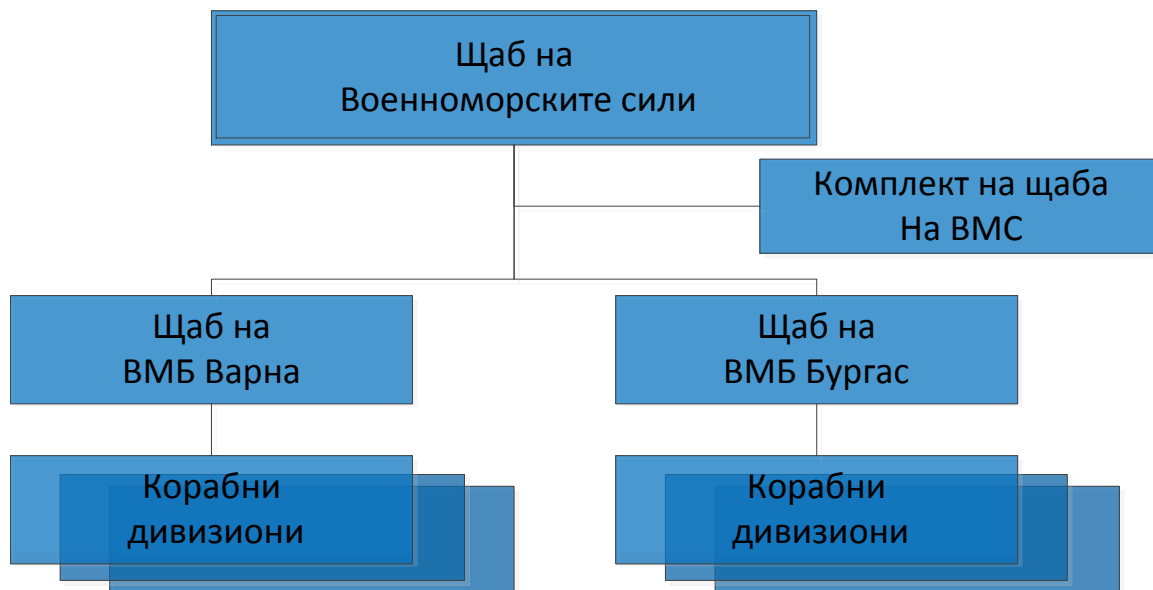
Военноморски сили

Военноморските сили защитават интересите на Република България в морското пространство и гарантират нейния морски суверенитет. В системата на колективната отбрана те участват в съвместни операции за отбрана на територията и морските пространства на Република България. В колективни отбранителни действия извън територията на страната участват с определени сили в контра- и антитерористични операции, патрулиране в назначени райони, ембаргови операции, ескортиране на особено ценни кораби и товари, както и в противоминни операции. Осъществяват непрекъснато наблюдение и оповестяване за обстановката в морските пространства, контрол на корабоплаването, защита на морските комуникации и стопанската дейност на море.

В операциите в подкрепа на международния мир и сигурност определени сили от Военноморските сили осъществяват наблюдение, разузнаване за обстановката и контрол в зоната на операцията, участват в съвместни и/или многонационални операции по борба с тероризма, допринасят за предотвратяване на незаконен трафик на хора, стоки и оръжия по море, изпълняват задачи по ембаргови, хуманитарни, евакуационни и спасителни операции.

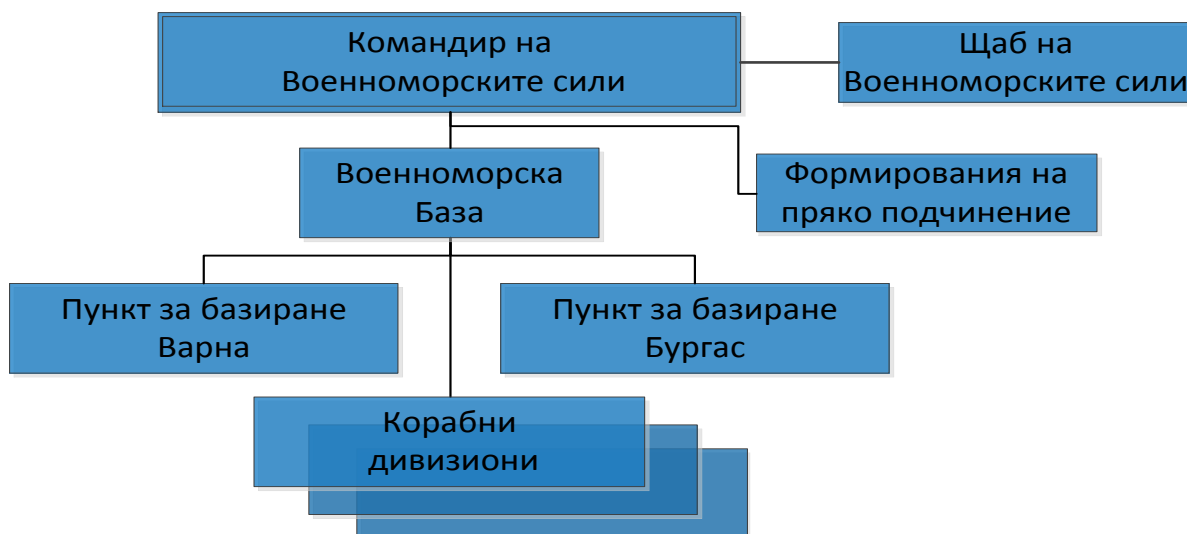
Приносът на Военноморските сили към националната сигурност в мирно време се изразява в оказване на съдействие на органите на държавната и местна власт за защита на населението, стопанството и инфраструктурата при кризи от невоенен характер и ликвидиране на последствията от тях. Военноморските сили допринасят за защитата на важни стратегически обекти и морската критична инфраструктура, подпомагат борбата с организираната престъпност и трафика на наркотици, хора и оръжия, участват в търсене и спасяване на хора на море и в хуманитарни и евакуационни операции.

Организационната структура на Военноморските сили към 2010 г. включва щаб, две военноморски бази и комплект на Щаба на Военноморските сили.

фигура 10: Структура на Военноморските сили към 2010 г.

Бъдещата организационна структура на Военноморските сили ще включва в състава си командир и щаб, една военноморска база с два пункта за базиране и формирания на пряко подчинение на командира.

фигура 11: Структура на Военноморските сили към 2014 г.

За поддържане и развиване на необходимите оперативни способности, произтичащи от новите реалности и предизвикателства, както и за постигане на оперативна съвместимост с Военноморските сили на страните-членки на НАТО, се предвижда модернизация на съществуващите бойни кораби, придобиване на нови вертолети и развитие на бреговите съоръжения за разузнаване и навигация.

Логистика

Логистиката е едно от най-сериозните предизвикателства пред адаптирането на въоръжените сили към изискванията на съвременните експедиционни операции. Прегледът на структурата на силите наложи изискването за трансформация на логистичната система към интегрирана, мобилна, единна за мирно и военно време система за логистично осигуряване на въоръжените сили, адекватна на структурата, мисиите и задачите на войските и силите, с възможности за ефективно и ефикасно използване на материалните ресурси за отбрана.

За постигане на този резултат, приоритет на системата за логистика е способността за оптимално съчетаване на самостоятелната логистична поддръжка на военните формирования с централизираната логистична поддръжка, с многонационалната логистика и с използване на възможностите на страната-домакин. Това изисква усъвършенстване на структурите за логистично осигуряване на всички нива и оптимизиране на тяхната дейност.

Реформата ще засегне оперативното и тактическото нива на логистиката. На оперативно ниво се закрива Щаба по осигуряването и поддръжката, централизирано логистично осигуряване на формированията от Българската армия ще се осъществява чрез логистичните органи и способности на Съвместното командване на силите и на командирите на видовете въоръжени сили.

На тактическо ниво основната логистична структура ще бъде бригада „Логистика“, подчинена на Съвместното командване на силите, със своите мобилни и стационарни формирования - транспортен батальон и бази за съхранение, ремонт и обслужване на материални средства. В съединенията, частите и подразделенията на видовете въоръжени сили и родовете войски ще функционират единни изпълнителски логистични структури.

Командване и управление

Системата за командване и управление на въоръжените сили бе разгледана в контекста на постигане на управленска ефективност и привеждане на управленските структури на стратегическо и оперативно ниво в съответствие с тенденциите на модерния мениджмънт на въоръжените сили. В командването и управлението на въоръжените сили се обособяват стратегическо, оперативно и тактическо нива на управление.

На **стратегическо ниво** отговорността за формиране и провеждане на държавната политика в областта на отбраната е възложена на министъра на отбраната, в качеството му на централен едноличен орган на изпълнителната власт по ръководство и командване на въоръжените сили. Министерството на отбраната е единен политико-военен орган за формиране и провеждане на държавната политика в областта на отбраната, съчетаващ гражданска и военна експертиза и функциониращ на основата на принципите на демократичния и граждански контрол над въоръжените сили.

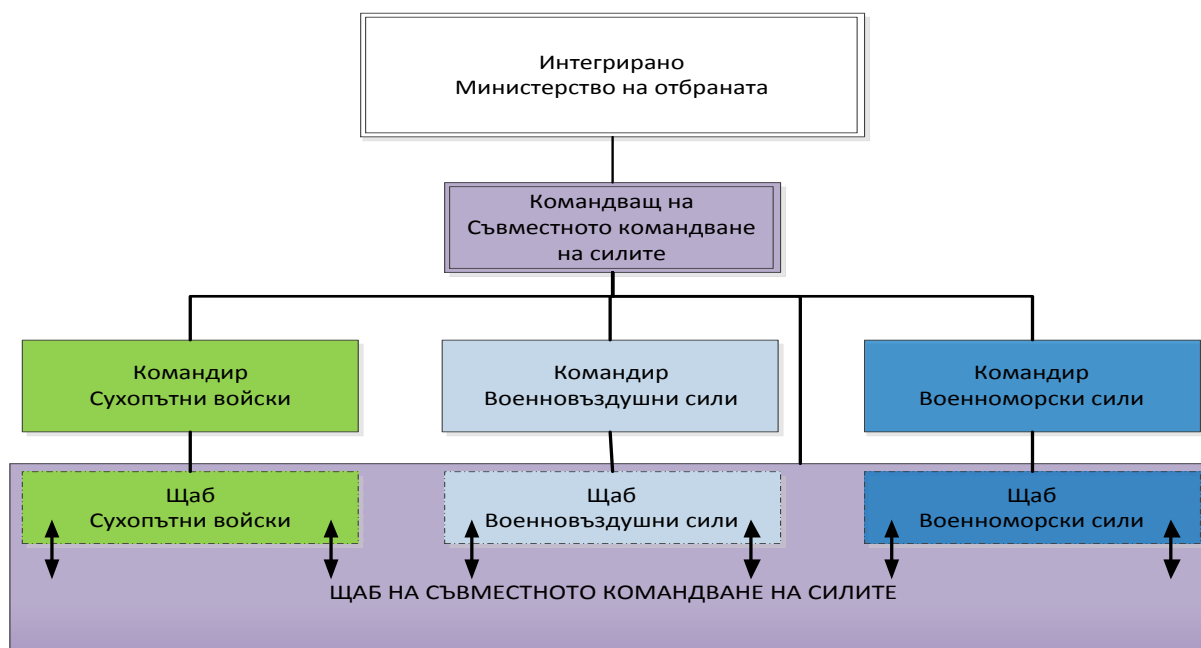
Началникът на отбраната е непосредствено подчинен на министъра на отбраната и го подпомага при изпълнението на функциите му по изготвяне и изпълнение на отбранителната политика и използване на въоръжените сили. Началникът на отбраната осъществява правомощията си чрез командващия на Съвместното командване на силите.

Щабът на отбраната е част от Министерството на отбраната и осигурява министъра на отбраната с военна експертиза. В бъдеще функциите му ще се разширят с ръководство на проекти, свързани с отбраната и сигурността, анализиране на потребностите от отбранителни и оперативни способности, разработване на планове и изисквания за развитието на въоръжените сили, извършване на стратегически анализи, формиране на политиката за логистично осигуряване на въоръжените сили, тяхното ресурсно осигуряване, модернизация и др.

На **оперативно ниво** командващият на Съвместното командване на силите и командирите на Сухопътните войски, Военновъздушните и Военноморските сили, подпомагани от щабове, формират **единна функционално-интегрирана структура**, с ясно определени функции и отговорности. В тази структура доминираща характеристика е **съвместността**. Командирите на видовете въоръжени сили са подчинени на командващия на Съвместното командване на силите.

Съвместността и функционалната интеграция на оперативно ниво позволява да се оптимизира личния състав и организационно-щатната структура на щабовете. Съвместното командване на силите обединява и осъществява единствено онези функции и дейности, които са общи за трите командвания – съвместно разузнаване, съвместни операции, съвместна логистика, комуникационно-информационно осигуряване.

В същото време планиращите ресурси на щаба на Съвместното командване на силите подпомагат отделните командири на видовете въоръжени сили при планиране на техните самостоятелни операции. При съвместни операции планиращите ресурси на щабовете на видовете въоръжени сили са напълно ангажирани в работата на щаба на Съвместното командване на силите. Териториалното разположение на щаба на Съвместното командване на силите, щаба на Сухопътни войски и щаба на Военновъздушни сили в една сграда се предвижда да улесни единното им функциониране. На този етап прегледът не предлага преместване на щаба на Военноморските сили в София, но дефинира осигуряване на достатъчно технологични комуникационно-информационни възможности за съвместна работа в реално време. Нещо повече, разположението на трите щаба в една сграда определя възможността за физическото им разполагане да бъде обособено по функционален признак, с което се създават условия за хоризонталното взаимодействие между органите и оптимизиране на планирането.

фигура 12: Система за командване и управление на стратегическо и оперативно ниво

Съвместното командване на силите поддържа способности да организира и управлява всички процеси в подчинените му структури, относно:

- управлението на ежедневната дейност, събирането на данни за обстановката и състоянието на войските и силите от Българската армия; подготовката на подчинените му командири, войски и сили; поддържането на бойната и мобилизационна готовност; оперативното управление на дежурните сили и

средства; развърщането на контингентите зад граница и осъществява национално командване и управление;

- планиране, подготовка и провеждане на операции в отговор на кризи в съответствие с указанията на министъра и началника на отбраната; разработване на предварителни оперативни планове за използване на Въоръжените сили в съответствие с планиращите сценарии и стратегическите концепции;
- поддържането на постоянно действащ съвместен оперативен център, осигуряващ оповестяването на другите министерства и ведомства, Българската армия и структурите, пряко подчинени на министъра на отбраната; за подпомагане осъществяването на национално командване и управление на контингентите зад граница; оперативното управление на дежурните сили и средства в мирно време. Благодарение на възможностите на стационарната и мобилната комуникационно-информационни системи съвместният оперативен център може да функционира като национален кризисен център за оперативно ръководство на военни формирования и граждански сили при участие в операции за разрешаване на кризи във и извън страната.

Командирите и щабовете на Сухопътни войски, Военноморски и Военновъздушни сили организират и провеждат цялостната ежедневна дейност и осигуряването на подчинените им формирования. Планират и провеждат подготовката за използване на подчинените им съединения, части и подразделения самостоятелно или в състава на съвместни оперативни сили. Изграждат и поддържат способности на щабовете за планиране и управление на *самостоятелни операции* и за участие в процеса на планирането на *съвместни операции* под ръководството на Съвместното командване на силите. Изграждат и поддържат способности за развърщане, осигуряване и поддръжка на действията на собствените сили и средства, подготвят и предоставят формирования за участие в мисии зад граница.

При провеждане на самостоятелни операции командирите на видовете въоръжени сили управляват подчинените им тактическите формирования. При съвместни операции те формират шабни елементи на сухопътния, военновъздушния и военноморския компоненти за управлението на участващите в съвместната операция сили и средства.

Щабният елемент на сухопътния компонент се изгражда със способности за заемане на полеви пункт за управление извън пункта за постоянна дислокация, с възможности командира на Сухопътни войски да осъществи управлението на подчинените му формирования, участващи в съвместната операция така, че да осигури развърщането на основните сухопътни формирования и формированията за бойна и логистична поддръжка. Щабният елемент, съвместно със сили и средства на Съвместното командване на силите, изпълнява и функциите на преден команден пункт на Съвместното командване на силите. Това ще оптимизира и потребностите от комуникационно – информационна поддръжка.

За провеждане операция на специалните сили, щабът на Сухопътни войски формира шабен елемент за тяхното управление.

Щабният елемент на авиационния компонент поддържа постоянни оперативни способности за изпълнение на задачите на Военновъздушните сили в зоната на съвместната операция. Основен пункт за управление е Авиационният оперативен център. За ръководство на действията на авиационния компонент по време на операцията се използва изградената в мирно време система. Могат да се развърщат и изнесени пунктове за управление.

Щабният елемент на военноморския компонент планира и управлява действията на силите на флота в зоната на съвместната операция. В зависимост от нейния характер (когато тя не се развива в националните морски пространства), щабният елемент изпълнява задачи в интерес на Съвместното командване на силите по организацията и

осъществяване на взаимодействието с военноморски сили на други страни, действащи в зоната на операцията.

На **тактическо ниво** командирите на съединения, части и подразделения са подчинени на командирите на видовете въръжени сили. Командирите на части и подразделения за логистична и комуникационно-информационна поддръжка, пряко подчинени на Съвместното командване на силите, техните щабове и подчинени формирования изграждат и поддържат способности за развърщане и поддържане на системите за логистично осигуряване с мобилизационни ресурси и комуникационно - информационна поддръжка на Българската армия за мирно време и на въръжените сили при кризи.

Комуникационно-информационна поддръжка на системата за командване и управление

Комуникационно-информационната система на въръжените сили осигурява поддръжка на създадената система за командване и управление по всички мисии и задачи. Тя се състои от комуникационно-информационни мрежи и система от пунктове за управление.

На стратегическо и оперативно ниво се поддържат в готовност стационарни пунктове за управление. За управление на войските по време на операции се предвижда да се създадат и поддържат мобилни модули за развърщане на полеви пунктове за управление: за Съвместното командване на силите, за Сухопътните войски, както и за национален поддържащ елемент при развърщане на сили на НАТО на наша територия и при провеждане на операции извън националната територия.

Предвижда се комуникационно-информационната система да бъде разделена на стационарна и мобилна част, структурирани в две формирования. Стационарната част, подчинена на Министерството на отбраната, ще осигурява комуникационно-информационната поддръжка на стратегическо ниво. Мобилната част се подчинява на Съвместното командване на силите и изпълнява задачи в негов интерес.

Стационарната КИС на МО и БА поддържа свързаността и експлоатационната готовност на стационарните комуникационно-информационни възли, осигуряващи щабове на стратегическото и оперативното ниво, структурите, реализиращи взаимодействието на МО с други министерства и ведомства, структурите за изграждане на Интегрираната комуникационно-информационна система за управление на страната, поддържащи формирования.

След прегледа на структурата на въръжените сили се налага ревизиране на системния проект за развитие на стационарната комуникационна мрежа. Отпадането на гарнизони и войскови райони ще доведе до икономии на финансови средства. Освободените ресурси ще се насочат за интегриране на стационарната комуникационна мрежа с мрежите на другите министерства и ведомства за изграждане на единна информационна среда. Взаимното предоставяне на услуги ще повиши устойчивостта на системата за управление на страната. Използването на единна информационна среда значително ще съкрати разходите за техническа поддръжка на комуникационните системи. Ще осигури възможност за по-широко използване на комерсиални софтуерни продукти за предоставяне услуги на крайните потребители. Така ще се създадат условия за минимизиране на разходите за разработване на скъп, специализиран само за армията софтуер. Ще се разширят възможностите за дистанционен достъп на граждани, в установените граници, до информационните ресурси в Министерството на отбраната за извършване на справки, изготвяне на документи и получаване на информация за дейностите в Българската армия. Същевременно, използването на единна информационна среда повишава изискванията към способностите на формирането за кибер-защита.

Новите приоритети в използването на въръжените сили изискват да се развиват способностите на мобилните формирования за комуникационна и информационна

поддръжка. Наложително е да се преразгледат стартиралите договори за доставки и се направят адекватни изменения за осигуряване на мобилните формирания със съвременни, съвместими по стандартите на НАТО, технически системи.

Военно разузнаване

Военното разузнаване обединява всички разузнавателни ресурси във въръжените сили и е отговорно за своевременно добиване, обработване и разпространяване на необходимата разузнавателна информация. Мениджмънтът на военното разузнаване се осъществява в единен и централизиран разузнавателен процес.

За целта се поддържат и развиват способности, с които се осигурява ранното откриване и предупреждаване за рисковете и заплахите за националната сигурност и разузнавателната поддръжка на формиранията в операции и мисии.

Сложната и динамична среда на сигурност, характерът на рисковете и заплахите изискват от военното разузнаване да изпълнява задачи в широк функционален и териториален диапазон. Освен военните аспекти, то оценява асиметричните рискове и заплахи, с акцент на терористичната дейност, застрашаваща българските военни контингенти, религиозните, психологически, културно-историческите и други особености на населението и на средата на сигурност, в които действат въръжените сили.

Българското военното разузнаване е част от разузнавателната общност на НАТО и Европейския съюз, в рамките на която осъществява непрекъснат обмен на информация и участва в разузнавателната поддръжка на операциите и в специални действия на съюзни и коалиционни сили. Осъществява информационно и оперативно сътрудничество и с партньорските служби в интерес на националната сигурност и отбраната на страната.

Разузнаването във Въръжените сили на Република България е централизирано и се организира и води на стратегическо, оперативно и тактическо ниво.

На стратегическо ниво разузнаването се организира и провежда от сили за разузнаване на Министерство на отбраната, обособени в служба „Военна информация“. Тези сили поддържат и развиват способности за добиване на стратегическа информация с използване на човешкия фактор и технически средства, анализиране, прогнозиране, изготвяне и предоставяне на политико-военното ръководство, на българските контингенти в мисии, на НАТО, Европейския съюз и партньорските служби на разузнавателен продукт в интерес на държавната политика в областта на отбраната, за оперативното планиране и ранното предупреждение за рисковете и заплахите за сигурността.

На оперативно ниво разузнаването се организира от Съвместното командване на силите с участието на силите за разузнаване на стратегическо ниво и щабовете на видовете въръжени сили и се води от разузнавателните формирания на видовете въръжени сили. Основната дейност е насочена към подготовка и поддържане на човешки и технически разузнавателни ресурси и осъществяване на разузнавателна поддръжка на операциите.

На тактическо ниво разузнаването се организира от командирите на съединения и подразделения и се води от подчинените им разузнавателни органи в интерес на бойните задачи, които изпълняват. За постигане на тези способности във войските се поддържат формирания за различни видове и способности на разузнаване и електронна война в бойното пространство.

Военна полиция

Военната полиция е структура от състава на въръжените сили за опазване на реда и сигурността в Министерството на отбраната, в структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и в Българската армия.

Военната полиция организационно е сведена в служба „Военна полиция“ и във военнополицейски формирания на видовете въоръжени сили.

Основните задачи на служба „Военна полиция“ са свързани с дейности по разкриване, предотвратяване, пресичане и разследване на престъпления и други деяния, застрашаващи реда и сигурността, с контролна и охранителна дейност. Нейната дейност включва и разкриване и неутрализиране на терористични действия срещу въоръжените сили на страната, представители и войски на НАТО и страни, участващи във военни учения на територията на Република България и извън нея. Службата осъществява и аналитична, прогностична и информационна дейност.

Службата ще продължи да действа както самостоятелно, така и съвместно с други служби за сигурност и обществен ред, държавни органи, организации и граждани за обединяване на ресурсите в противодействието на престъпността и опазването на обществения ред.

Организацията на служба „Военна полиция“ включва ръководство, регионални служби и център за логистика и подготовка на личния състав. Регионалните служби са дислоцирани на териториален принцип, като местоположението им е съобразено с осигуряването на поделенията от Българската армия, териториалните структури на пряко подчинение на министъра на отбраната, военно-окръжните прокуратури и военните съдилища в Република България.

Военнополицейските формирания включват подразделения от състава на формиранията на видовете въоръжени сили и са подчинени на техните командири. Те осигуряват войсковия ред и дисциплината в гарнизоните и военните поделения, както и охрана на военни обекти.

Военно образование и обучение

Военнообразователната система ще се развива в съответствие с националното и европейското законодателство и съобразно директивите на НАТО за организиране и провеждане на индивидуалната подготовка на личния състав от въоръжените си. В резултат на прегледа не се налага преструктуриране на съществуващата военнообразователна система, поради това че на настоящия етап тя удовлетворява предявените към нея общи изисквания за подготовка.

Прегледът предвижда вътрешно оптимизиране на структурите на отделните военни висши училища, промяна на формите и сроковете за обучение в тях и актуализация на учебните им програми.

Предвижда се процесът на оптимизиране на военните висши училища да доведе до намаляване на административния и осигуряващ състав. Стремещт е за по-пълно използване на информационните технологии, базирани на WEB-обучението, симулатори и тренажори и въвеждане на съвременни технологии на преподаване и учене.

Оптимизират се и сроковете на обучение във Военна академия „Г. С. Раковски“, в Националния военен университет и във Висшето военноморско училище, като последните, освен досегашния модел за обучение на курсанти и студенти създават нови възможности за приемане и обучение на войници, сержанти и граждански лица с висше образование за придобиване на военна квалификация.

Учебните планове ще позволяват едновременно провеждане на военна подготовка на три потока за обучение на курсанти със срокове съответно 5 години, 3 години и 1,5 година.

Професионалните сержантски (старшински) колежи също оптимизират плановете и програмите за подготовка на кадетите по досегашния модел. Създава се възможност за присвояване на военно звание „младши сержант“ след завършване и на курс за повишаване на квалификацията от професионалните войници. Освен това се създават нови и се променят съществуващите курсове за придобиване и повишаване на квалификация с цел осигуряване на кариерното развитие на сержантския състав.

Във военните висши училища се организират и курсове за квалификация и преквалификация на военнослужещите и цивилните служители. Предвижда се цивилните служители, преди назначаването им на първа длъжност, да преминават обучение в курсове за квалификация във Военна академия „Г. С. Раковски“.

Гражданско-военно сътрудничество

Гражданско-военното сътрудничество като комплекс от мероприятия и дейности по взаимодействието и координирането на дейността на военния ръководител с външните за военните структури организации и местната власт в зоната на операцията е от особена важност за нейния успех.

Съгласно заявеното ниво на политическа амбиция за участие в операции, прегледът констатира, че наличните способности за гражданско-военно сътрудничество в общи линии удовлетворяват минималните военни изисквания. Поради тази причина не се предвижда създаване на нови способности. Запазва се съществуващата рота СИМС от състава на Сухопътните войски и органите, изпълняващи тази дейност. Планира се създаване на смесен батальон за гражданско-военно сътрудничество, географско осигуряване и психологически операции. По този начин се осъществява естествената връзка между гражданско-военното сътрудничество и психологическите операции.

За директни контакти с всеки имащ отношение към военната мисия в района на операцията се запазва способността за разкриване на Център за гражданско-военно сътрудничество, чиято основна задача е да получава критична за мисията информация за проблемите на гражданската среда.

ИНФРАСТРУКТУРА НА ОТБРАНАТА

Министерството на отбраната трябва да осигури въоръжените сили с подходяща инфраструктура и съоръжения от различен тип, които да удовлетворяват техните нужди и да съответстват на оперативно-тактическите и технически изисквания за развърщане на войските и силите.

Изграждането и управлението на инфраструктурата на отбраната е насочено към адаптирането ѝ към реалните нужди на войските. Наследените от времето на Студената война имоти публична държавна собственост за нуждите на отбраната бяха много, силно разпръснати на територията на страната и голяма част от тях разположени в урбанизирани райони. Много от съоръженията първоначално са се намирали по периферията на населените места, но с разрастването им са се оказали във вътрешността. Това създава проблеми както за военните подразделения, така и за развитието на самите територии. До 80-те години на 20-ти век, териториалният модел на дислоциране на въоръжените сили силно рефлектира върху класическата концепция за отбрана и води до прогресивно нарастване във времето на броя на инфраструктурните съоръжения, без да се отчитат реалните нужди на войските. Същевременно, недостигът на инвестиции за поддръжка и ремонти ускорява стареенето на тази инфраструктура.

Новите реалности и потребности на въоръжените сили наложиха необходимостта от цялостно изследване на състоянието на наличната инфраструктура на отбраната, изработване на ясна визия за необходимата и предприемане на адекватни действия за освобождаване от излишната.

Затова в Министерството на отбраната е възприет нов подход, базиран на доказани и ясни бъдещи ползи. Нова инфраструктура ще се изгражда само при икономическа възможност и доказана потребност и функционалност, водеща до постигане на реални оперативни способности на въоръжените сили. Същото ще важи и за поддръжката, ремонта и модернизиранието на налична инфраструктура на отбраната.

Към момента подразделенията от въоръжените сили са максимално концентрирани в районите с подходящо местоположение и изградена национална и военна инфраструктура. Цялата дейност по декларирането на войсковите имоти и сграден фонд,

които се освобождават в резултат на провежданата структурна реформа, се извършва при пълна прозрачност. Търси се всяка възможност за повишаване на съвместното използване на съоръжения от структурите на въоръжените сили. Особено усилие се полага за пълно използване на програмата на НАТО за инвестиции в сигурността, по която на територията на България има възможност да бъдат изградени или модернизирани съвместни инфраструктурни съоръжения на Алианса.

Към август 2010 г. организационните структури на въоръжените сили и Щаба на отбраната са разположени в 280 войскови района, разпределени относително равномерно на територията на страната. В тези райони са разположени сграден фонд, складове, работилници, гаражи и др., както и военни летища и пристанища, полигони, учебни центрове, стрелбища и т.н., обслужващи ежедневната дейност и бойната подготовка. Общо елементите от основната инфраструктура за отбрана възлизат на около 8500 броя с обща разгъната застроена площ около 3 500 000 кв.м.

Значителна част от сградния фонд се нуждае от средни и основни ремонти. Ограничените финансови ресурси за поддръжка и ремонти на инфраструктурни съоръжения е причина за сериозното амортизиране на голяма част от тях и за негодността им за използване по предназначение. По оперативни разчети, за поддръжка и усъвършенстване на инфраструктурата на отбраната са необходими около 450 млн. лева.

Във връзка с Прегледа на структурата на въоръжените сили и Плана за развитие на въоръжените сили, към края на 2014 г. войсковите райони ще бъдат намалени значително. Това ще доведе до редуция и на елементите на основната инфраструктура с 800-900 броя, с обща разгъната застроена площ около 400 000 кв.м. и съществени икономии на финансови средства за поддръжка и ремонти.

Поддържането на инфраструктурата на отбраната е свързано както с изпълнението на задачи по ремонт и поддръжка, така и с обработване на информация във връзка с освобождаването на войскови райони, промяна на статута и предназначението им, използване и перспектива за развитието им, терени, имоти и сграден фонд. Освобождаването от имотите с отпаднала необходимост се извършва чрез продажби и предоставяне безвъзмездно на ведомства и общини за задоволяване на обществени потребности, в т.ч. връщане в Държавен поземлен и Държавен горски фонд. Продажбата на недвижими имоти, предоставени за управление на Министерството на отбраната, се извършва с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на отбраната.

Министерството на отбраната се възползва също и от възможността за изразходване на ресурси по линия на Програмата на НАТО за инвестиции в сигурността за изграждане и модернизиране на съществуваща инфраструктура на военни летища и пристанища, комуникационни и информационни системи, логистика и др. До момента по тази програма са усвоени над 10 млн. лева, а до края на 2014 г. е предвидено да се усвоят още около 70-80 млн. лева.

РЕСУРСИ

Човешки ресурси

Хората са основният потенциал и гаранция за успеха на всяка дейност в отбраната. Чрез съвременни подходи, ясни правила и механизми за ефективното и ефикасното управление на човешкия ресурс ще осигуряваме системата за отбрана и въоръжените сили с подготвен и мотивиран личен състав. За целта привличането, набирането и подборът се планират и извършват на основата на цялостна преценка на рисковете и конкуренцията на пазара на труда.

Българските въоръжени сили са професионални. Съществени двигатели на новото в политиката за управление на човешките ресурси са членството в НАТО и в Европейския съюз. Български военнослужещи и цивилни служители ежедневно са заедно с колегите си от въоръжените сили на съюзниците в командвания и щабове, операции, учения,

подготовка и работят с тях при съществено натоварване и риск и при високи стандарти за професионализъм и себеотдаване. По този начин те дават съществен принос към съюзните усилия за справяне с общите предизвикателства пред сигурността. Респективно стремежът е подборът, обучението и квалификацията, подготовката, социалният статус и всестранното осигуряване на военнослужещите и техните семейства да са адекватни на тези стандарти и изисквания.

Новата политика и системата за управление на човешките ресурси са насочени към изграждане на професионална армия с мотивиран личен състав, притежаващ необходимите качества, чрез реализиране на пълния му потенциал. От ключова важност е подготовката на лидери, способни да постигнат обвързаност на поставените цели и управлението на човешкия потенциал.

Успешното управление на кадровото развитие на личния състав има за цел да осигури попълване на въоръжените сили със способни хора, притежаващи необходимите квалификация и професионален опит, като се отчитат потребностите както на въоръжените сили, така и на отделния човек. Новото в системата за подбор е въвеждането на ясни и строги процедури и критерии, с които се минимизира субективизмът в този процес. Преназначаването и освобождаването от длъжност на военнослужещите, както и тяхната ротация на различни длъжност се определя и извършва по строго определени правила, зависещи от възприетия път за кариерно и кадрово развитие. Ротацията е необходима, за да се придобие необходимият опит чрез преминаване на старшите офицери през различни длъжности в едно или в различни управленски нива.

Воееннослужещите ще се атестират ежегодно по нова система от критерии, чрез които се оценяват личностните характеристики, постигането на предварително съгласувани професионални цели, степента на изпълнение на задълженията и професионалните качества и опит.

В условията на професионална армия е наложително търсенето на нов подход за формиране, изграждане, ръководство и управление, използване и подготовка на **резерва** от човешки ресурси и техника на въоръжените сили. В този контекст, мисията на резерва на въоръжените сили ще бъде своевременно да предоставя подготвен личен състав и техника, с които при необходимост да нарастват способностите на формированията от въоръжените сили за изпълнение на техните задачи както в мирно, така и във военно време.

Резервът следва да се изгражда със състав, численост и структура, които да отговарят на потребностите на въоръжените сили предвид техните мисии и задачи, с централизирана система за управление и органи, разпределени на териториален принцип съгласно административно-териториалното деление на страната.

Новото е, че комплектуването на резерва ще се извършва на доброволен принцип в мирно време, а с привеждането на страната във „военно положение“, „положение на война“ или „извънредно положение“ – на задължителен. Това предопределя и разделението на резерва на доброволен и задължителен.

Доброволният резерв ще бъде с оптимален количествен и качествен състав и ще съответства на реалистичните за страната финансови ресурси. Той следва да е осигурен с адекватни програми за подготовка, мотивация и стимулиране. Този вид резерв ще дава увеличен принос в мирно време и ще се използва в широк спектър от мисии и операции, включително и по защита на населението при бедствия и аварии. В тази връзка взаимоотношенията между Министерството на отбраната, централните и териториалните органи на изпълнителната власт и работодателите следва да бъдат нормативно регулирани. Личният състав от тази категория ще се състои от български граждани, които имат военна подготовка и са годни за военна служба и които в мирно време доброволно са поели ангажмента за съчетаване на военната и цивилната кариера.

Задължителният (мобилизационният) резерв ще се състои от водещите се на военен отчет лица, притежаващи военна или друга специална подготовка и получили мобилизационно назначение във формированията на въоръжените сили, и от техниката от националното стопанство, определена за тяхното доокомплектоване и формиране във военно време.

Доброволната служба в резерва ще се изпълнява в мирно време като активна или пасивна служба.

Активната служба ще включва периода от време, през който резервистът е извикан за активно изпълнение на службата в състава на съответните войскови единици, структурни звена и формирования за обучение, подготовка или повишаване на квалификацията и участие в мисии и операции. По време на активната служба резервистът ще се зачислява на пълно служебно време или на частично служебно време в щата на войсковото формирование. Той ще се ползва с всички права на военнослужещ и ще получава основно и допълнителни възнаграждения или част от тях, пропорционално на продължителността на активната служба.

Пасивната служба ще обхваща периода от време, през който резервистът не е извикан на активна служба. По време на пасивната служба резервистите ще са на разположение, в готовност за повикване, за което време ще получават определено годишно парично възнаграждение.

Ръководството на дейностите по организацията, управлението, отчета и подготовката на резерва на въоръжените сили, както и по извикването на служба в него, ще се осъществява от министъра на отбраната чрез военна администрация, която ще замени съществуващата система от военни окръжия.

Така предложената системата на резерв ще осигури допълнителен ресурс за формированията в мирно и военно време, ще утвърди ролята му на съставна част от въоръжените сили, ще го освободи от редица извършвани досега излишни дейности по отчета на българските граждани и техниката.

Финансови ресурси

Направените в Министерството на отбраната анализи сочат, че към края на 2008 г. Република България изразходва за отбрана значителен по размерите си икономически ресурс, измерен по реалната стойност на човешкото, финансовото и материалното му изражение. Това означава, че в сравнение с нашите съюзници страната ни поддържа една от най-скъпите системи за отбрана, като тежест върху икономическите и демографските си дадености. Преизчислени през стандарта на покупателната способност, разходите, които прави българският данъкоплатец за отбрана, поставят българския войник сред най-скъпите. Същевременно, по абсолютна стойност той е сред най-слабо ресурсно осигурените.

Предложените промени в резултат на прегледа на структурата на силите бяха предмет на непрекъснато оценяване от гледна точка на необходимите за тяхното реализиране ресурси. По този начин са остойностени всички способности в състава на въоръжените сили, необходимите, съществуващите, липсващите и тези с отпаднала необходимост. Този модел позволява постигане на баланс между планирани способности и разполагаеми ресурси.

Към настоящия момент комбинация от вътрешни и външни за държавата ни фактори оказват силен натиск върху бюджета на Министерството на отбраната и осигуряването на необходимите за нея финансови ресурси. По този начин програмното планиране ще бъде силно затруднено.

Прегледът на структурата на силите показва, че програмното управление на бюджета е ключово за подхода на *планиране на база на способностите*. По тази причина той представлява достижение и неразделна част от модерния мениджмънт на отбраната.

От критична важност е дългосрочното гарантиране на бюджета на Министерството на отбраната като процент от brutния вътрешен продукт. Това ще осигури жизнено-необходимата за отбраната продължителна устойчивост на финансовата макрорамка – условие, което се налага от дългосрочността и мащабността, които неизбежно съпътстват изграждането и поддържането на нужните на армията ни оперативни способности.

В резултат от прегледа на структурата на въоръжените сили и отчитайки опита и препоръките на нашите съюзници, бе актуализирана програмната структура на Министерство на отбраната. Така броят на програмите бе намален на десет, с което ще бъде повишена ефективността и ефикасността при планиране и изразходване на ограничените бюджетни средства.

Година	БВП*	бюджет МО	% от БВП
2000	26752.83	791.3	2.96%
2001	29709.21	813.80	2.74%
2002	32401.61	944.83	2.92%
2003	34627.55	1001.27	2.89%
2004	38822.64	978.29	2.52%
2005	42797.41	1050.58	2.45%
2006	49360.95	1116.10	2.26%
2007	56519.82	1414.77	2.50%
2008	66728.10	1553.37	2.33%
2009	66256.00	1273.35	1.92%
2010	69183.70	1008.38	1.46%

Таблица 1: Финансова рамка на Министерството на отбраната по години (в млн. лв.)

6 ИНДУСТРИЯ, ТЕХНОЛОГИИ И ОТБРАНА

В условията на пазарна икономика отбранителната индустрия запазва своята уникалност спрямо останалите стопански сектори поради специалните си отношения с държавата като неин регулатор, инвеститор и основен потребител.

Уникалността на българската отбранителна технологична и индустриална база и ролята на Министерството на отбраната определят изключителните възможности на ведомството да оказва непосредствено въздействие върху цялата база, включително върху нейния научноизследователски и развоен компонент. Българската отбранителна технологична и индустриална база, от своя страна, влияе върху средата, направлението и параметрите на трансформация на отбранителните способности. Тази взаимна зависимост е необходимо да бъде развита в нов тип взаимоотношения между Министерството и отбранителната индустрия, които да преодолеят наложилата се практиката на дистанциране.

Световната финансова и икономическа криза наложи преосмисляне на инвестиционната политика и планове на Министерство на отбраната. Свиването на инвестиционните разходи, свързани с придобиването на отбранителни способности и в частност на ново въоръжение, техника и системи оформи нова парадигма на планирането, която ще доведе до пренареждане на приоритетите и промяна на подходите.

Непосредствената цел е рязко и видимо повишаване ефикасността и икономичността на разходване на парите на българските данъкоплатци, например чрез възползване от членството в НАТО и Европейския съюз, където се разкриват възможности за споделяне на отбранителните разходи и чувствително повишаване на тяхната ефективност.

Състоянието на българската отбранителна индустрия и научноизследователската и развойна дейност е преди всичко резултат на инвестиции от ХХ-ти век. Продуктовата структура и възможности са съсредоточени в технологични направления, които в ниска степен отговарят на настоящите отбранителни потребности.

Свиването на външните и собствените инвестиции и особено на разходите за научноизследователска и развойна дейност доведе до рязко намаляване на експортния потенциал на сектора и съответно на неговата добавена стойност за българската икономика. Тази тенденция има чувствително негативно отражение върху националната сигурност. Ако това състояние на българската отбранителна технологична и индустриална база се запази, потенциалът на индустрията да покрива бъдещите материални изисквания на въоръжените сили ще намалява прогресивно.

Министерство на отбраната ще разработи принципно нова, единна и всеобхватна политика по отношение на българската отбранителна технологична и индустриална база в контекста на членството на страната в НАТО и Европейския съюз, технологичните тенденции във военното дело и потребностите за развитие и поддръжка на материалната компонента на отбранителните способности.

Ясната визия и планове на Министерството на отбраната за развитие на способностите на въоръжените сили ще осигури условия за индустрията информирано и дългосрочно да разработва своите инвестиционни програми в нови технологични и производствени капацитети. За тази цел ще бъде създаден **индустриален форум**, който да осигури непосредственото взаимодействие, стабилните партньорски отношения и интензивен диалог на държавните институции с индустрията и научноизследователската общност с интереси в отбраната.

В следващите две години Министерството на отбраната ще разшири участието си в международни научноизследователски и развойни проекти и програми в НАТО и в Европейския съюз. Това ще даде възможност за придобиване на високотехнологично ноу-хау, индустриално участие в изпълнението на нови ключови програми за развитието на отбранителни способности и ефективност на инвестиционните разходи.

Инвестирането в нови технологии ще осигури и осъвремени възможностите на предприятията - необходимост както за развитието на въоръжените сили, така и за превръщането на българската отбранителна индустрия в конкурентоспособен участник в логистичните вериги на световните производители и доставчици на отбранително оборудване.

Отчитайки това, Министерството на отбраната ще определи ключовите технологични области и техните приоритети, което е необходимо не само в процеса на придобиването на нови отбранителни продукти, но и за ориентирането на отбранителната индустрия по отношение осигуряването на техния жизнен цикъл.

На базата на възможностите в рамките на международното сътрудничество и приоритетните технологични области Министерството на отбраната ще определи приоритетите за научните изследвания и технологии в областта на отбраната и сигурността и ще организира разработването на национална програма за тяхното постигане. Тази програма ще обвърже научните изследвания с приоритетите и потребностите на отбраната, ще създаде базата за информиране и привличане на индустрията в изследванията и технологиите за отбрана и ще създаде условия за активизиране на гражданско-военното сътрудничество в областта на изследванията и технологиите.

Министерството на отбраната няма да се ограничава до настоящите модели за управление на проекти и планове за модернизация, а ще въведе съвременни бизнес практики и подходи в мениджмънта на инвестициите в отбраната.

Ще бъде разработен дългосрочен инвестиционен план, който да обхване основните платформи и системи на въоръжените сили. Включените в плана

програми и проекти ще бъдат приоритизирани и финансово определени за период до 2020 г.

Планът ще включва и дейностите по освобождаване от активите, изведени от експлоатация, за което министерството ще анализира възможностите на стопанските субекти, на които министърът на отбраната е принципал, за извличане на максимална стойност от процеса на деинвестиране.

Промяната в законодателството в областта на офсата открива нови възможности и допълнителна мотивация за чуждестранните бизнес партньори на Министерството на отбраната да се ангажират с дългосрочни инвестиции в сектора отбрана. Министерството на отбраната ще използва тези възможности за осигуряване на инвестиции във високотехнологични производства и в научно-развойната дейност на българската отбранителна технологична и индустриална база.

Министерството на отбрана ще се стреми, където това е възможно, към прилагане на публично-частното партньорство и „аутсорсинг“, като ефективни механизми за намаляване на общите разходи по жизнения цикъл на отбранителните ресурси и за осигуряване на допълнително финансиране, споделяне на риска и повишаване на ефективността на отбранителните ресурси.

7 ПОЛИТИКА НА ПРОЗРАЧНОСТ НА МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

Основополагаща роля за повишаването на резултатността на отбранителната политика е въвеждането на нови управленски практики, които водят до премахването на условията за корупция в Министерството на отбраната, и утвърждаването на адекватни ценности, морал и поведение на хората от отбраната.

С приемането на Закона за изменение и допълнение на Закона за отбраната и Въоръжените сили на Република България (ЗОВСРБ) е въведена системата за ефективно управление на интегрираното министерство в условията на прозрачност и отчетност, като борбата срещу корупцията и недопускането на конфликт на интереси са изведени като приоритет в работата за всички нива в министерството.

Създаденият Постоянен съвет по антикорупция в Министерството на отбраната осъществява политиката на правителството за постигане в кратки срокове на комплексен и устойчив напредък в борбата срещу корупцията. Под методическото ръководство на експертен екип на НАТО периодично ще бъде анализирана самооценката на корупционния риск в министерството. Постоянният съвет по антикорупция ще работи в непосредствено сътрудничество с Центъра за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност към Министерския съвет.

Информационната политика на Министерството на отбраната е насочена към повишаване осведомеността и подкрепата на обществото за политиката на ведомството и е тясно обвързана с политиката на правителството в областта на отбраната. Усилията са тя да бъде адекватна на бързо променящата се глобална информационна среда и навлизането на новите технологии. За успешно прилагане на информационната политика ще се модернизират комуникационните инструменти и подходи.

Отбранителната политика редовно се представя на обществото както посредством печатни и електронни медии, информационни продукти и дигитални послания към целеви групи, така и чрез директна комуникация, дискусии и събития, изграждане на дълготрайни връзки и мрежи с вътрешни и външни за институцията аудитории.

В осъществяването на информационната политика министърът на отбраната се подпомага от дирекция „Връзки с обществеността“. Важен инструмент е Информационният център в Изпълнителна агенция „Военни клубове и военно-почивно дело“, който обединява Военния телевизионен канал, в. „Българска армия“, сп. „Български воин“, аудиовизуален център, отдел за медия мониторинг и анализ, както и

информационната дейност на военните клубове. Последните подпомагат разпространяването на актуална информация за военната служба и подпомагане на набирането на кадрови войници.

Ключово значение за успеха на информационната политика на Министерството на отбраната носят структурите за връзки с обществеността на видовете въоръжени сили. Те трябва да работят активно в трите основни области – контакти с медиите, вътрешна информация и връзки с местната общественост, като координират своите комуникационни дейности в съответствие с информационната политика на институцията.

Осигуряването на системата за връзки с обществеността с квалифицирани кадри е приоритет, чието осъществяване е ключово за провеждането на ефективна информационна политика на ведомството. За целта в структурите на въоръжените сили се поддържа персонал за функционирането на система за връзки с обществеността

Участието на контингенти от българските въоръжени сили в мисии и операции извън границата на страната предполага владение на моделите на межкултурна комуникация и съобразяване с културните специфики на съюзниците и партньорите, както и на държавите, на чиято територията се провежда операцията. Ефективната публична комуникация все повече става межкултурна комуникация, особено в сферата на отбраната. Това налага необходимостта от специализирана подготовка на личния състав и на служителите по връзките с обществеността.

8 ГРИЖА ЗА ХОРАТА В ОТБРАНАТА

СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ И ДРУГИ СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ

Основните задачи на социалната политика на Министерството на отбраната се формират в съответствие със спецификата на полагания труд и произтичащите от това сложност при изпълнението на задачите и повишен риск за здравето и живота на личния състав. В голямата си част тази политика е свързана с националното законодателство в областта на трудовото, осигурително и пенсионно осигуряване. Едновременно с това са предвидени и редица специални условия в реда за заплащане, осигуряване качеството на живот в поделенията, отдиха и възстановяването, социалното, здравното и пенсионното осигуряване и системата за образование и квалификация при освобождаване от военна служба, които създават особен статут на ангажираните в отбраната на страната военнослужещи и цивилни служители. Постиженията в социалното осигуряване и социалните дейности ще бъдат запазени и ще бъдат полагани усилия те да получат положително развитие в бъдеще.

По отношение на военнослужещите ще се съхрани начина на формиране на тяхното основно месечно възнаграждение. Наред с това, на военнослужещите допълнително се изплаща възнаграждение за продължителна служба, специфични условия при изпълнение на военната служба, рискове за живота и здравето, които не могат да бъдат отстранени, ограничени или намалени, изпълнение на възложени задължения извън установеното служебно време, образователна и научна степен и постигнати високи резултати в служебната дейност. Здравните осигуровки, както и тези срещу смърт и неработоспособност в резултат на злополука, настъпила при или по повод изпълнение на служебните им задължения и гражданска отговорност са за сметка на държавния бюджет.

При освобождаване от военна служба военнослужещите имат право на еднократно парично обезщетение в размер на толкова брутни месечни възнаграждения, колкото прослужени години имат, но не повече от 20. В случай, че военнослужещият е прослужил 10 и повече години и е освободен като негоден за военна служба поради заболяване или увреждане при или по повод изпълнение на военната служба, размерът на еднократното

парично обезщетение не може да бъде по-малък от 15 брутни месечни възнаграждения. Когато обаче прослуженото време е по-малко от 10 години, военнослужещият има право на еднократно парично обезщетение в размер 10 брутни месечни възнаграждения. Военнослужещите имат право и на еднократно парично обезщетение в случай на преместване, освобождаване от военна служба и при средна или тежка телесна повреда настъпила при или по повод изпълнение на служебни задължения.

На безработните съпруги (съпрузи) на военнослужещите, участващи в международни операции и мисии, се изплаща обезщетение в размер на минималната работна заплата, установена за страната за периода на операцията или мисията, като обезщетението се изплаща от Националния осигурителен институт за сметка на държавния бюджет. Децата на тези военнослужещи, които учат в основни и средни училища, в редовна форма на обучение във висшите училища в страната и в чужбина на възраст до 26 години, имат право на стипендия за периода на операцията или мисията. Размерът ѝ се определя от министъра на отбраната, а необходимите средства се изплащат от Министерството на отбраната.

На хората в отбраната, ползващи жилища при условията на свободно договаряне, се изплащат компенсационни суми. Наред с това и с цел задоволяване на жилищните нужди на служителите се провежда диференцирана по териториален признак жилищна политика. Нейната същност се изразява в изграждането на жилища върху терени, собственост на Министерството на отбраната.

Функционалната среда и характерът на дейностите във въоръжените сили налагат създаването на безопасни и здравословни условия за работа на военнослужещите и гражданските лица по време на ежедневната им служба. За целта ежегодно се провежда обучение на длъжностните лица по безопасност и здраве, които следят за спазване правилата за работа, с цел минимизиране на трудовите злополуки.

Министерството на отбраната ще продължи да извършва дейности по социалното подпомагане на военнослужещите и цивилните служители, пенсионираните военнослужещи, военноинвалидите и военнопострадалите при или по повод отбраната на страната. Създадена е необходимата нормативна база и организация за отпускане на месечни, еднократни и периодични помощи, насочени към гарантиране на определен диференциран базов минимален доход. Финансови помощи се осигуряват и за посрещане на разходи при болест, злополука, продължителна безработица, при стихийни бедствия и аварии, довели до загуба на имущество и други. Средствата за тази дейност се планират от бюджета на Министерството на отбраната.

Министерството на отбраната ще подпомага военно-патриотични съюзи, неправителствени организации със сфера на дейност в сигурността и отбраната, сдружения на военнослужещи, резервисти, ветерани от войните, военноинвалиди и военнопострадали, създадени като юридически лица за осъществяване на общественополезна дейност, като им оказва финансова или материална помощ.

С цел осигуряване на успешен преход в цивилната сфера на освобождаваните от военна служба, в Министерството на отбраната се изгражда и поддържа система за социална адаптация посредством професионално ориентиране, мотивационна подготовка, квалификационни курсове, подготовка за започване на самостоятелна стопанска дейност, както и оказване на съдействие за устройване на работа.

Финансирането на цитираните курсове е за сметка на бюджета на ведомството и правоимащия в съотношение 70 на сто за сметка на бюджета на Министерството на отбраната и 30 на сто за сметка на военнослужещия.

Ваканциите и почивките на военнослужещите и цивилните служители на Министерството на отбраната се организират от Изпълнителна агенция "Военни клубове и военно-почивно дело". Хората в отбраната могат да се възползват от организираните почивки за летен отдих в морските военно-почивни домове и хотели. За децата на военнослужещите и цивилните служители се организират десетдневни почивки. Освен

това ежегодно се организират и почивки по линия на безвалутния обмен на почиващи и в рамките на сътрудничеството в Комитета за връзка между социалните структури на министерствата на отбраната на страните от НАТО.

На военнослужещи, участвали в операции и мисии извън територията на страната и членовете на техните семейства се осигурява седемдневна безплатна почивка във военнопочивните домове. Организират се десетдневни безплатни почивки за войници и сержанти и членовете на техните семейства в тях. Всяка година децата на военнослужещи, загинали при или по повод изпълнение на военната им служба, се изпращат на безплатни почивки във военно-почивните домове. Последните се ползват също и от военноинвалиди, военнопострадали и ветераните от войните.

Почивките и екскурзиите се реализират в рамките на социалната програма на Министерството на отбраната и 50% от необходимите средства се финансират от фонд "Социално-битово и културно обслужване" в рамките на утвърдения бюджет за съответната година. Всички служители, работещи в системата на Министерството на отбраната, разполагат с равни права за ползване на възможности за почивка. С предимство обаче се ползват военнослужещите, участвали в операции и мисии извън територията на страната, както и членовете на техните семейства.

МЕДИЦИНСКО ОСИГУРЯВАНЕ

По силата на действащото законодателство медицинското осигуряване на въръжените сили е отговорност на Военномедицинска академия.

На Военномедицинската академия, респективно на военномедицинската служба на въръжените сили, се възлагат отговорности по осъществяване на първична извънболнична и болнична помощ, профилактика и рехабилитация на военнослужещи, членове на техните семейства, цивилни служители, граждански лица, проверка за годност за военна служба, научноизследователска и практичноприложна дейност в областта на психичното здраве, както и на психологически подбор на военнослужещи и цивилни служители. Освен това ѝ се възлагат и специфични задачи за разработване и прилагане на модели за медицинско осигуряване при ситуации с голям брой ранени и болни, защита на въръжените сили и населението от ядрени, химически и биологически поразяващи фактори, провеждане на специализации и обучение по военномедицински и медицински специалности, обучения за професионална квалификация, военен здравен контрол и контрол на заразните заболявания. Важна задача е осигуряване на принос в операции зад граница с военномедицински контингенти. Нейна е отговорността за изработване на концепции, стратегии и план-програми в областта на медицинското осигуряване за постигане на оперативна съвместимост с армиите на други страни-членки на НАТО. Включването на специалисти по хирургия, ортопедия и травматология, анестезиология и реанимация и други от болничните структури на Военномедицинската академия в екипи за работа във военни болници с международно участие определя ролята на Военномедицинската академия за медицинското осигуряване на мисиите на НАТО и е от голямо значение за общия национален принос към операциите.

За изпълнение на тези задачи, в състава на Военномедицинската академия влизат многопрофилни болници за активно лечение, болници за рехабилитация, специализирани центрове за ядрена, химическа и биологическа защита, за психопрофилактика, за военна епидемиология и хигиена и др. Важен елемент от тази структура е и военномедицинският отряд за бързо реагиране, който изпълнява задачи по подготовка на военномедицински специалисти за участие в мисии, поддържа полева болница „Роля 2“ за осигуряване действията на механизарна бригада в операции. При ликвидиране на последствията при екстремни ситуации този отряд изпълнява задачи от национален характер. В състава на Военномедицинската академия са включени катедри, които осъществяват задачи по учебно-научната дейност. Извънболничната помощ на военнослужещите от Министерството на отбраната и Българската армия се осъществява от обединените медицински пунктове в поделенията на въръжените сили.

В съответствие с прегледа се предвиждат промени в структурите на военномедицинска академия, които обхващат процес на оптимизиране на структурите и повишаване на способностите за посрещане на нуждите, свързани с реорганизацията на въоръжените сили в рамките на бюджета за периода 2010-2015. Във връзка със сценариите за вероятно използване на войските, особено внимание се отделя на развитието на способности за полево медицинско осигуряване на войските по стандартите на НАТО за участие в операции и мисии зад граница. Това се изразява в щатно изграждане и окомплектоване със съвременни средства на съответни полеви медицински формирования (Роля 1 за поддръжка на звеното батальон/дивизион), които да осъществяват ешалонирана лечебно-диагностична, превантивно-медицинска и психологическа помощ в съответния обем. Броят на тези формирования се предвижда да бъде до 90, като тези в механизирани бригади ще бъдат напълно оборудвани за полево разполагане при мисии. Предвижда се също така съкращаване на броя на стационарната леглова база в две от многопрофилните болници от състав на ВМА, както и редуциране на личния им състав с 225 щатни бройки.

Дефицитът на висококвалифициран медицински състав във формированията на въоръжените сили налага необходимостта от промяна в националната нормативна база и създаване на нова медицинска професия "Санитарен инструктор" (или "Парамедик"), която да се превърне в гръбнак на ежедневното и особено на полевото медицинско осигуряване на войските. Целесъобразно е обучението им да се провежда в структура на Военномедицинска академия.

Оптимизиране на психологичното осигуряване на военнослужещите в направления за подпомагане на командирите по посока на изграждане и поддържане на оптимален психологически климат във войсковите единици; оценка на психичните ресурси и потенциал на кандидатите за военна служба; разпознаване и контрол на професионален и боен стрес и рисковото поведение; разработване и провеждане на психологически тренингови модули за повишаване на ключови компетентности (лидерство, комуникативност, работа в екип, контрол на стреса и др.) на личния състав; психологично консултиране, кризисни интервенции и психотерапия на индивидуално, групово и организационно ниво.

9 НЕПОСРЕДСТВЕНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ЗАДАЧИ

Какви са непосредствените предизвикателства, с които ще се срещнем? Кои са неотложните задачи, които трябва да решим?

До края на 2010 г. трябва да разработим „План за развитие на въоръжените сили“. Сърцевина на този план ще бъде пътната карта за прилагането на резултатите от прегледа на структурата на силите. Тя ще съдържа конкретни мероприятия, с конкретни срокове за изпълнение и с ясно разпределени отговорности. Основната ѝ роля ще бъде постигането на баланс между задачи, налични ресурси, численост и способности на въоръжените сили.

Планът е фокусиран върху изграждането на единен комплект въоръжени сили, с балансирани способности по всички компоненти за решаване на целия спектър от задачи, породени от очакваните сценарии и анализи за развитие на военностратегическата среда на сигурност.

В началото на 2011 г. Планът за развитие на въоръжените сили ще бъде последван от Дългосрочен инвестиционен план.

С постепенното изпълнение на пътната карта ще се стремим в края на 2014 г. да постигнем оптимално разпределение на бюджета на МО за личен състав, за текуща издръжка и за инвестиции.

Ние считаме, че за постигането на тази цел, както и за успешното реализиране на единния комплект сили, е необходимо осигуряването на относително постоянен дял на

бюджета на Министерството на отбраната от брутният вътрешен продукт през следващите четири години, не по-малък от 1,5 %, а с включването на другите разходи за отбрана и пенсиите на военнослужещите – 2 %.

Изключително важно условие се явява ре-инвестирането в системата за отбрана на постигнатите в следствие на реструктурирането икономии. Изпълнението на това условие ще изисква промени в законовата рамка, в която функционира системата за отбрана.

Други съществени промени в законовата база ще се инициират в края на 2010 г., когато ще внесем за обсъждане и приемане от Народното събрание на Закон за военната полиция, а в началото на 2011 г. и на Закон за резерва на въоръжените сили.

До средата на 2011 г. ще проведем реструктурирането на стратегическо ниво (интегрираното Министерство на отбраната) и на оперативните звена (Съвместно оперативно командване и щаботе на видовете въоръжени сили) при стриктното спазване на принципа „отгоре – надолу“.

Реструктурирането на тактическите звена (бригади и бази) ще стартира през втората половина на 2011 г. и ще продължи до края на 2012г.

В този контекст, 2011 и 2012 г. се очертават като годините, през които ние, хората в отбраната, ще работим с огромно напрежение. Знаем, че самите думи „трансформация“ и „реструктуриране“ вече са придобили негативен смисъл. Хората се чувстват уморени и несигурни след продължилите години наред „военни реформи“. Затова голямо предизвикателство пред нас ще бъде да запазим мотивацията на мъжете и жените в отбраната и да съхраним ядрото от безценен опит, знания и умения, които те притежават.

Какво ни предстои в по-дългосрочен план?

Изграждането на въоръжените сили и развитието на отбранителни способности в условията на силно ограничени и недостатъчни финансови ресурси, динамична военностратегическа среда с асиметрични заплахи, при ускорен ритъм на използване на формированията в операции далеч от територията на страната, логично води до висок приоритет на силите и средствата за разузнаване, наблюдение и ранно предупреждение, на системата за командване и управление, силите за незабавно действие и силите за специални операции.

Съществено е да се създадат боеспособни маневрени формирования за участие в операции и осигуряване принос към колективната отбрана. Като приоритет се запазва осигуряването на средствата, необходими за българските контингенти зад граница, за носене на бойно дежурство у нас във въздуха, на море и по суша. По същия начин ще процедираме и с осигуряването на декларираните сили за НАТО и Европейския съюз и за подготовка на планирано участие на военни формирования в операции, при реалистични и адекватни на ресурсните възможности цели.

Наличието на стратегическа визия е много важно за всички аспекти на обществения живот, но особено силно в сигурността и отбраната. Ясните стратегически цели позволяват формиране на приоритети, обвързване на подходите и задачите с ресурсите и впоследствие – отчитане и най-важното, отговорност за изпълнението – доколкото са постигнати ясно дефинираните и приети от обществото цели. Затова, гледайки в бъдещето, можем да кажем, че с настоящата Бяла книга се променя визията за въоръжените сили като цяло.

10 ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предлагаме на вниманието на Народното събрание и на българската общественост Бяла книга за отбраната и въоръжените сили като основен програмен документ на отбранителната политика. Достигайки последните страници на Бялата книга, се

надяваме да сте убедени в едно – в решимостта и яснотата по въпроса как възнамеряваме да реализираме набелязаните мерки в политиката на правителството и да постигнем желаните крайни резултати при наличието на предизвикателствата, породени както от стратегическата среда, така и от ограничените ни ресурси.

България ще продължи да изгражда своята сигурност с прилагане механизмите на колективната отбрана на НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на Европейския съюз. Като член на НАТО и Европейския съюз, страната ни поема своя адекватен дял в усилията за създаването на среда на сигурност, благоприятна за реализиране на националните ни интереси, на мир, стабилност, справедливост и икономически просперитет.

Известно е, че сме изправени пред ресурсни ограничения поне за няколко години напред. Приоритетна задача в тази ситуация е да запазим наличните необходими способности на въоръжените сили, да развиваме компоненти на способности, които не изискват значителни финансови средства, да гарантираме изпълнението на конституционните задължения на армията с използването на единен комплект въоръжени сили и да осигурим адекватен принос към съюзническите операции.

В същото време, обществото най-ясно добива представа за резултата от вложените усилия, наблюдавайки трудното и изпълнено с много рискове ежедневие на жените и мъжете в униформа. Участващи в операция или носещи бойното си дежурство у нас, спасявайки хората и тяхното имущество – затрупани от снеговете, залети от придошлите води или попаднали на пътя на стихийни пожари, българските воители изпълняват задачите си в непредсказуема, враждебна и опасна за живота и здравето им среда. Те имат нужда да чувстват вашето одобрение и подкрепа, не само чрез високия рейтинг в социологическите проучвания, но и в единството на цели, очаквания и доверие на българския народ в неговата армия.

***